

AL. G. FLORESCU

SANDA

PIESĂ ÎN TREI ACTE

Tipărită întâi în „Convorbiri Literare“ Anul XLII

Pelu
1908
UNIVERSITATEA
Ante

BUCUREȘTI

Instit. de Arte Grafice CAROL GÖBL Sr Ioan St. Rasidescu

16, Strada Doamnei, 16

1908

20766

2 Lei.

~~Ino. 8265~~

AL. G. FLORESCU

~~Ino.~~ 4364 —

S A N D A

PIESĂ ÎN TREI ACTE

Tipărită întâi în „Convorbiri Literare“ Anul XLII

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL Sr Ioan St. Rasidescu

16, Strada Doamnel, 16

1908

20766

859-2

8679

OTA

4364

1981

CONTROLUL 195

B.C.U. Bucuresti

C6798

PERSOANELE

- Ștefan Radan, *comunității D-nei Radan* D-nul C. Nottara (1)
 Mihai Lavin " Tony Bulandra
 Iorgu Bora, *șofer* " N. Soreanu
 Radu Mărgineanu " Aurel Petrescu
 Dinu Jomir " A. Mihailescu
 Pavel Luciu " C. Belcot
 Petre Bujorescu " A. Athanasescu
 Un servitor " N. Caner
 Elena Radan, *comunității D-nei Radan* D-na L. Sturdza
 Sanda Radan, *șefa D-nei Radan* . D-șoara M. Voiculescu
 Prinicipesa Mușat. D-na L. Crisenghy
 Zoe Sinovici D-șoara El. Mihailescu
 Florica Buhuș " Eug. Colorian

Această piesă a fost reprezentată pe scena Teatrului Național în ziua de 22 Februarie 1908.

(1) Dela a doua reprezentație, D-l Nottara, plecând în concediu, a fost înlocuit prin D-l Livescu.

SANDA

PIESA IN TREI ACTE.

ACTUL I.

UN BAL LA D-na RADAN

Scena reprezintă un salon-seră. Uși în dreapta și în stânga. În fund o deschizătură mare, prin care se zăresc invitați vorbind între dâșii. Plante și flori. Canapea la dreapta. Jețuri, scaune. Din când în când se aude cântând muzica.

SCENA I.

*Iorgu Bora, Radu Mărgineanu; Zoe Sinovici și Pavel
Luciu (așezați pe jețuri unul lângă altul).*

RADU (intrând zărește pe Bora și merge spre dâșul).

Iorgule!

IORGU (dându-i mâna)

Radule! Ce vesel sunt că te vâd!...

RADU

Trebue să viu la bal ca să te pot întâlni...

IORGU

Cum? Nu ți s'a spus că eram plecat în provincie de vre-o două săptămâni, pentru niște afaceri?...

RADU

Ba mi s'a spus... și te așteptam cu mare nerăbdare.

IORGU

Știi că sunt vre-o trei ani de când nu ne-am mai văzut...

RADU

Așa e... trei ani... nu te gădesc schimbat... cam slăbit...

IORGU

Ce vrei? meseria...

RADU

Ă! da... am aflat... ești ziarist...

IORGU

Mă iartă; nu sunt ziarist... sunt reporter „high-life“.

RADU

Nu e tot una?

IORGU

Nu... Intre mine și ziaristul este o deosebire... Ziaristul vorbește de cele ce despart pe oameni... de politică, cu intrigile și ticăloșiile ei... Eu vorbesc de cele ce îi apropie... de serbări și de petreceri... Ziaristul ocărăște; eu laud... Ziaristul scrie pentru bărbați și despre dănșii; eu scriu pentru femei și despre dănselle... El își moaie condeiul adeseori în fiere; eu totdeauna în miere... Dealtminteri, plăcută meserie... dar obositoare...

RADU

De sigur... „five o'clockuri“, prânzuri, „raouturi“, baturi...

IORGU

Tocmai... Ia să mă uit și eu la tine... îți șade bine barba; îți dă un aer serios... un aer ce se potrivește cu toate diplomele pe cari le-ai cules la Paris.

RADU

Tot glumeț ai rămas...

IORGU

Și totuși aparențele sunt uneori înșelătoare... căci am aflat ceva... Vezi că și aceste mici taine fac parte din reportajul meu „high-life“... Ești de-abia de vre-o douăsprezece zile aci — și ai și scos din minți pe...

RADU

Pe cine?

IORGU (zărind pe Elena)

Vorbești de lup și lupul e la ușă!..

SCENA II.

Aceiași, Elena.

ELENA

Cum se poate să stați pe aci, când avem dincolo așa lipsă de cavaleri?...

RADU

Mărturisesc cu rușine că nu știu să joc.

IORGU

Și eu, fără rușine, că joc prost.

ELENA

D-tale ți se iartă multe....

IORGU (cătore Radu)

Vezi, astea-s micile mele foloase!...

ELENA (cătore Luciu)

Domnule Luciu!

IORGU

Ce nemiloasă ești!... Nu e păcat să turburi această gingașă idilă?

LUCIU (ridicându-se de pe jeț)

Doamna mea!

ZOE (reținându-l)

Nu te mișcă!

ELENA

A început valsul... Nu voiți să dați brațul Doamnei Sinovici?...

ZOE

Draga mea, eu prețuesc mai mult convorbirea decât jocul. Ce poate fi într'adevăr mai puțin poetic, decât de a se invărti, de a se obosi, de a găfâi și de a năduși?... Cre-

deți-mă... Nu este valsul îmbătător... E muzica încântătoare... și e vorba amețitoare... De aceea găsesc mult mai plăcut să stau întinsă pe un jeț, legănată și de vorbe și de muzică.... Nu-mi împărtășești părerea, Domnule Luciu?...

LUCIU (fără convingere)

Ba cum nu....

IORGU

Jocul are totuși o superioritate, Doamna mea. Ceeace nu i-ar fi ertat lui Luciu aci, îi este îngăduit dincolo în salonul de joc, ca în numele valsului să vă prindă de mijloc.

ZOE

Ești obraznic!

IORGU

Nu sunt obraznic... sunt observator....

RADU

Ai cam depășit măsura.

IORGU (cătred Radu)

Se vede că n'o cunoști.... Din contra, e încântată.... Doamna Sinovici este o femeie care apreciază în mod deosebit lipsa de respect a bărbaților, căci într'insa ea vede un soi de curte și, deoarece nu preă are căutare, ea se bucură peste măsură de câte ori i se oferă prilejul de a-și face sie-și iluzii....

ELENA

Ești nesuferit. Nu-ți dau voie să vorbești astfel în casa mea de prietenele mele.... Brațul d-tale, Domnule Mărgineanu... De am mai rămâne încă puțin aci, Domnul

Bora ar fi în stare să mă vorbească de rău și pe mine.
 (Zărind pe Sanda, care intră la brațul lui Ștefan Radan) Te las cu fiică-mea.
 Pentru dânsa știu că n'ai decât cuvinte de laudă...

(Elena și Radu es)

SCENA III.

Zoe Sinovici, Luciu, Iorgu, Ștefan, Sanda.

IORGU (inaintând spre Sanda și Ștefan).

E o adevărată plăcere de a privi la d-voastră!... Par' că sunteți doi îndrăgostiți!...

ȘTEFAN

Se cunoaște îndată reporterul de saloane, după vorba lui, veșnic ditirambică!...

IORGU

De astă dată însă, e adevărul adevărat... Mai adaog, că de la o vreme vă găsesc, Domnule Radan, chiar în-tinerit...

ȘTEFAN (privind la Sanda)

Fericirea, se vede!

SANDA

Iubite unchiule!

ȘTEFAN

Cum putea fi altfel... Trecuse atâta timp de când nu-mi văzusem nepoata... șapte ani!... căci nu țin socoteală de

cele câteva Dumineci, în cari am scos-o la Paris, pentru câteva ore, din pension... A! de-aș fi putut stă tot mereu pe lângă dânsa!...

IORGU

Ce vă împiedică?

ȘTEFAN

Vezi, eu sunt un om în vârstă;.. îmi am obiceiurile... cu greu mi le schimb;.. cu greu mă mut dintr'un loc într'altul... ș'apoi îmi este drag colțul meu, cuibul meu de aci cu toate cusururile, cu toate neplăcerile lui; așa drag încât nu mă trage inima să pribegesc prin străinătate.... Apoi și interesele mele nu-mi preă dau răgaz.... Dar de acum înainte, nu ne mai despărțim... și Sanda rămâne cu noi....

IORGU

Sosirea D-voastră, Domnișoară, a mai produs și o adevărată minune....

SANDA

Ce fel de minune?

IORGU

Mi-ați schimbat pe domnul Radan. Ați făcut din omul, ce veșnic trăia retras și oarecum posomorît, o ființă veselă, care a prins poftă de plăcerile lumii.

ȘTEFAN

Ce! Îți închipui că dorul lumii mă aduce prin baluri?... Rău mă cunoști... E preă lipsită de farmec lumea d-voastră... Tot aceleași chipuri, tot aceleași convorbiri, tot aceleași

intrigi, aceleași valsuri, aceleași cadriluri, acelaș bufet cu aceiași servitori... toate însă din zi în zi mai îmbătrânite, mai învechite... Nu... te înșeli... (arătând pe Sanda) Numai de dragul ei mă zărești rătăcind din când în când prin sa loane...

SANDA

Și eu din acea pricină îl și cert... căci stă noaptea târziu și se obosește... De va urmă astfel înainte, voi fi nevoită să mă închid în casă...

ȘTEFAN

Așa știi să mulțumești unchiului și tutorelui pentru dragostea ce ți-o arată?... Ai fi în stare să mă lipsești de plăcerea de a te urmări prin tot locul, pas cu pas, de a mă bucura de bucuriile tale, de a mă înveseli de veselia ta?... Datu-ți-ai seamă că tu singură mi-ai mai rămas pe lume, Sando?... În câteva luni — o știi — mi-am pierdut și fiica și nevasta.... A! ce lucru îngrozitor, când ai pornit cu două tovarășe pe drumul vieții, să te trezești deodată singur!... Erai aproape copil pe atunci, domnule Bora; nu-ți poți aduce aminte de Anca... dar uite-te la Sanda... par'că e fata mea... așa de-i seamănă... Înțeles-ai acum de ce-mi este atât de dragă?... Doar numai la fire e ceva nepotrivire...

IORGU

Prea serioasă domnișoara Sanda, nu e așa?

SANDA

Unchiul mă găsește de o cuminenie... revoltătoare... E chiar vorba lui.

ȘTEFAN

Te găsesc preă așezată pentru vârsta ta. La 21 ani, nu este ertat ca o fată să aibă firea unei femei de 40. . . . De v'ar auzi cinevă, fără să vă vază, pe tine și pe maică-ta, ar crede că tu ești mama, iar dânsa, fica. . . . Fii veselă, fetița mea, sburdalnică, neastâmpărată chiar. . . . Asta e menirea tinereții. . . . Viața se pregătește să-ți zâmbească, zâmbește-i și tu. . . .

SCENA IV.

Aceiași, Dinu Jomir, Petre Bujorescu, Florica Buhuș.

DINU (cătrefe Sanda)

Vă căutam, domnișoară. . . . V'ași rugă, de vreme ce conducem cotilionul împreună, să-mi arătați obiectele ce se vor împărți. . . .

SANDA

Indată.

FLORICA

Câte figuri cu obiecte?

SANDA

Vre-o zece.

FLORICA

Minunat! . . . mi se va îmbogăți colecția. . . .

BUJORESCU

Faceți colecție, Domnișoară?

FLORICA

Da! am chiar două... una fără însemnătate... alta secretă... colecțiunea obiectelor ce mi-au fost oferite de cavalerii ce-mi sunt simpatici....

DINU

E, desigur, colecția cea mai bogată....

FLORICA

De ce?

DINU

Fiindcă multă lume, prea multă chiar, vă este simpatică.

FLORICA

Afară de d-voastră.

DINU

Sunt întotdeauna mândru de a fi o excepție.

SANDA

Domnule Jomir!

FLORICA

O! sunt obișnuită cu morala d-sale.

DINU

Ia, să ne gândim la cotilion.... N'avem timp de pierdut

SANDA

Urmați-mă.

FLORICA

Pot veni să vă ajut?

SANDA

Cum nu!

(Sanda, Dinu, Florica ies)

SCENA V.

Zoe Sinovici, Pavel Luciu (nemișcați în acelaș colț), *Iorgu, Ștefan, Petre Bujorescu, Elena, Radu.*

ELENA (la brațul lui Radu)

De aș crede, domnule Mărgineanu, tot ceea ce-mi spui, știi că mi-ași putea foarte ușor pierde mințile?...

RADU

De ce n'ai da crezare?

ELENA

Fiindcă nu vreau, fiindcă nu trebuie.... De altminteri, unde m'ar duce dragostea d-tale?

RADU

În brațele mele!...

ELENA

O! perifraxele nu ți preà sunt obișnuite!... Mă cunoști d'abiã de vre-o zece zile... mă iubești, nu e așa, de vre-o șease, și te miri că nu ți-am dat încă răspunsul ce credeai că-l poți aștepta....

RADU

Iubirea e nerăbdătoare....

ELENA

Iubire?... Fie!... Dar nici nu te-ai întreb, dacă eu te-aş putea iubi....

RADU

Imi închipuiam că cel mai bun mijloc pentru a fi iubit, eră, înainte de toate, de a iubi....

ELENA

Se vede că cele câteva vorbe ce mi-au scăpat eri, din nesocotință, te-au făcut să crezi mai mult decât este....

RADU

Să-ți fiu așa nesuferit?

ELENA

O! nu... din contra... Dar mă întreb și am datoria să-mi pun această întrebare, dacă inima imi este încă destul de tânără, pentru a mă arunca, la vârsta mea, într'o intrigă de amor... ș'apoi, să-ți spun tot gândul... mi-e teamă....

RADU

De cine?

ELENA (după un timp).

De mine.

ZOE (căt-re Luciu)

Nu mi-ai spus încă nimic dulce în astă-seară...

LUCIU

E d'abià douăsprezece; mai avem timp.

ELENA (înaintând spre grupul în care se află Bujorescu, Iorgu,
și Ștefan. — Căt-re Bujorescu)

Sărmanul Luciu... mi-e milă de dânsul... Fii bun și mi-l scapă...

ZOE (căt-re Luciu)

N'ai avut până acum alt subiect de convorbire, decât agricultura...

LUCIU

Agricultura este o știință interesantă...

ZOE

Pentru d-ta.

LUCIU

Păcat că-i lipsesc brațele...

BUJORESCU (apropiindu-se a auzit cele din urmă cuvinte)

Pot să vă ofer pe al meu, doamna mea?

ZOE

Pentru a mă rezemà pe dânsul?

BUJORESCU

Neapărat!...

ZOE (ridicându-se)

Primesc cu plăcere, dar și cu o mică părere de rău...

BUJORESCU

Pentru ce?

ZOE

Pentru că nu te poți răzema decât pe ceea ce rezistă...

BUJORESCU

Dar cine vă spune că am de gând să rezist?...

LUCIU (încet, către Bujorescu și strângându-i mâna)

Îți mulțumesc din suflet....

BUJORESCU

Ai pentru ce....

(Es Bujorescu cu Zoe)

SCENA VI.

Luciu, Iorgu, Ștefan, Elena, Radu

IORGU (către Radu)

Acum sper că e rândul meu.... Avem de vorbit.... de atâta timp nu ne-am mai văzut....

ELENA

Vă lăsăm. . . . (Ese).

LUCIU (căt-re Ștefan, suind amândoi)

Da, îi lipsesc brațe agriculturii. . . .

ȘTEFAN

Mi-a mai spus-o cinevã. . . .

SCENA VII.

Radu, Iorgu.

IORGU

Ia, șezi. . . . (Se așează amândoi pe canapea), și spune-mi acum ce ai de gând.

RADU

Mai întâiu vreau . . . să mă odihnesc.

IORGU

Și apoi ?

RADU

Spun drept . . . nu prea știu . . .

IORGU

Advocat ? Magistrat ?

RADU

O ! nu !

86798

Profesor ?

IORGU

Și mai puțin. . . .

RADU

Atunci știu ce'ți convine : politica. . . .

IORGU

Cu nici un preț.

RADU

De vrei de nu vrei . . . tot acolo ai să ajungi. . . .

IORGU

De ce ?

RADU

Fiind-că acolo ajung toți. . . .

IORGU

Vreau să fiu o excepție. . . .

RADU

Nu se poate . . . vei face politică. . . .

IORGU

Cum așa ?

RADU

Foarte ușor. . . . N'ai avere — părinții tăi mai de loc, ești deci nevoit să-ți câștigi viața . . . ai să ceri o slujbă . . . Tatăl tău fiind senator . . . guvernamental, o vei obține, o slujbă

IORGU

în magistratură desigur... cu toată neaplecarea ta pentru această carieră... Vei fi fost numit de liberali... Când conservatorii vor veni la putere, te vor înlocui și din ziua aceea, ai să faci politică, ... politică liberală bine înțeles.

RADU

Voiu avea deci idei liberale sau conservatoare, după cum voi fi fost numit sau dat afară de unii sau de alții?...

IORGU

Desigur... aceasta este și baza mai tuturor convingerilor politice.

RADU

Dar ideile, principiile politice?

IORGU

Se vede că ai lipsit mult timp din țară... Nu există decât un principiu, acela de a nu avea principii...

RADU

Dar avem totuși bărbați politici de seamă, oameni de stat?

IORGU

De stat... la putere.

RADU

Mă înspăimânți!...

IORGU

Mai am o propunere... mai cunosc o carieră... ai un nume frumos; ești băiat plăcut; de nu prea vrei să te obosești, însoară-te cu o fată bogată și odihnește-te, dar nu prea o căută în salonul acesta...

RADU

Dar în ce lume suntem ?

IORGU

Intr'o lume în care se petrece... aci nu se prea vine pentru a căută o nevestă, ci mai mult pentru a căută nevestele celorlalți. . . .

RADU

Lume aleasă ?

IORGU

De mine în orice caz nu . . . o lume de altminteri care nu-ți poate da o impresie exactă despre cea ce constituie lumea noastră cea adevărată, căci aceasta din urmă nu prea dă pe aci. . . .

RADU

Dar tu ce cauți ?

IORGU

Știi bine . . . îndatoririle mele profesionale. . . . Și apoi sunt aci și excepții, dar într'o mică minoritate. . . .

RADU

Atunci majoritatea ?

IORGU

Majoritatea petrece . . . trăește viața pe dos, într'o vecinică destătare. . . . Bărbații nepăsători, ușurei adese-ori, neînduplecați pentru greșelile vecinului, îngăduitori peste măsură pentru greșelile lor proprii, închizând ochii față de soțiile lor, fie din indiferență, fie din prostie, fie din complezență, fie chiar din socoteală ; . . . Nevestele neastâmpărate, într'o mișcare perpetuă, părăsind căminul pentru salon,

neștiind a fi soții, nevoind a fi mame spre a păstră mai trainică armonia înfățișării lor, păpuși fermecătoare care fac din găteala îndeletnicirea lor cea mai de seamă, din „flirtul“ și din păcatul de dragoste petrecerea lor cea mai obișnuită, și care, pe cât timp vor aveà putința de a mai nădăjdui o laudă, de a mai oferi un zâmbet, de a mai pricinui ameteala unui fior de dragoste, nu-și vor încetenî mer-sul pe calea aceasta dealungul căreia vor pierde puțin din sănătatea, ceva din inima, mult din demnitatea lor....

RADU

Vezi: la doamna Radan, 1890, f. 10

Dar vârtejul acesta o fi având și sfârșit ?

IORGU

Neapărat!... O! atunci... păpușile devin unele biseri-coase, altele se îndeletnicesc cu opere de binefacere, câte-va cu experiențe de spiritism, cele mai multe cu politica, toate acestea între două partide de „pocker“, de „maus“ sau de „bridge“,... ființe de altminteri încântătoare care îți vor mai da adese ori impresia că te afli încă la Paris, prin ta-lentul cu care reușesc a maimuțări și gingășia, și ușurința și fluturarea pariziană, prin eleganța, prin „chicul“ cu care se îmbracă și se împodobesc, prin competența cu care îți vorbesc de ultimul roman al lui Gyp, Ohnet, Willy.... Ce e drept, pentru a întipări în mintea ta impresia mai desă-vârșită despre adaptarea lor pariziană, multe din ele vor ignora tot ce va fi manifestare de artă, de literatură, de viață românească, iar unele vor cunoaște așa puțin pe li-terații noștrii, în cât sunt în stare să creadă că Eminescu nu e decât o firmă de tipografie și Petru Maior un simplu ofițer superior de cavalerie....

RADU

Dar doamna Radan ?

IORGU

Văd că dânsa în deosebi te interesează. Îți datorez adevărul, chiar de nu ți-ar fi pe plac... Doamna Radan, stăpâna casei, nu se deosibește câtuși de puțin de acele ce o înconjoară...

RADU

A avut amanți ?

IORGU

Se zice... „flirturi“ mai vârtos....

RADU

Primejdioasă ?

IORGU

A fost.

RADU

Și n'ar mai fi ?

IORGU

De, începe să fie cam trecută....

RADU

Când femeile iubesc și sunt iubite, ele au mai în tot-dauna douăzeci de ani....

IORGU

Mai tânără decât fiica sa atunci ?

RADU

Așa e, uitasem pe fiica....

IORGU

Mama a uitat-o și mai mult... până într'atât încât a lăsat-o până acum două luni la Notre Dame de Sion la Paris.

RADU

Se poate ?

IORGU

S'a putut... De altminteri nici fata nu părea grăbită de a se întoarce... Găsise, se vede, acolo prietenii calde... Și apoi simțise de sigur ce loc neînsemnat avea în inima maicii sale... Insistențele d-nei Radan de a-și readuce fata aci au fost într'adevăr foarte slabe;... pentru o femeie ca dânsa eră și firesc... Prezența fetii i-ar fi reamintit că sunt și datorii pe lumea aceasta, ar fi silit-o să îmbătrânească, i-ar fi impus grija de a se păzi, de a se supraveghea, ... pe când acum tânăra domnișoară, d'abiă de câteva zile majoră, va fi pusă în stăpânirea averii însemnate ce i-a lăsat-o tatăl său, va găsi un bărbat fără multă trudă... și doamna Radan își va relua viața de mai înainte... Vrei acum să'ți dau un sfat ?

RADU

Să-l auzim...

IORGU

Ai pornit pe-o cărare greșită... Ești în ajunul de a face o prostie... Ascultă-mă... Nu lăsa să treacă fericirea pe lângă tine... Cunosc puțin pe domnișoara Radan, dar în destul pentru a fi simțit în acea ființă o minte și un suflet... În lumea în care ne găsim, ea pare o rătăcită: nu o lasă să se piardă...

RADU

Vezi, Iorgule dragă, ... printre îndeletnicirile cele mai obișnuite ale bărbaților și ale cucoanelor din această lume, îmi pare că adineoari ai uitat una, boala fără leac de a pune căsătorii la cale. ...

IORGU

Cu atât mai rău dacă nu înțelegi că prietenia mea singură mă face să-ți vorbesc astfel.

RADU

Ești supărat?

IORGU

Nu mă supăr pentru așa puțin lucru.

SCENA VIII.

Aceiași, Sanda, Principesa Mușat, Mihai Lavin.

(Sanda care stătea de vorbă în fund cu unul din invitați, zărește pe Principesa Mușat și merge spre dânsa).

SANDA

Ce târziu, Principesă!

PRINCIPESA

Vă rog să mă scuzați; dar vin dela Teatrul Liric. ... Am fost să văd pe Rejane în „L'Age d'aimer“.... Ce toalete!... Ce pălării!... Ce blăni!... Ce scule!...

IORGU

Și ce artistă!...

PRINCIPESA

Neapărat, ce artistă! A! D-ta ești?...

IORGU

Dați-mi voe să vă prezint pe amicul meu domnu Radu Mărgineanu. (Strângere de mână).

SANDA (cătore Mihai)

D-tale, domnule Lavin, nu ți se iartă o așa întârziere....

MIHAI

Teatrul și la mine....

PRINCIPESA (cătore Iorgu)

Nici nu știu dacă trebuie să ți mai întind mâna....

IORGU

Supărată pe mine? se poate?

PRINCIPESA

Par'că e un făcut! De câte ori pomenești de mine în cronica d-tale „high life“ din „le Danube“, uiți să îmi dai titlul meu de principesă!...

IORGU

Ce vreți, nu sunt eu stăpânul ziarului.... E cuvântul de ordine, acelaș pentru toți.... „Le Danube“ este un ziar conservator, dar democratic.... Ce ar zice clientela noastră democratică despre o gazetă în care s'ar aristocratiză astfel lumea?

PRINCIPESA

O gazetă franceză n'are clientelă democratică. . . .

IORGU

Dar de ce n'ar avea ?

PRINCIPESA

Fiindcă clientela aceea nu știe franțuzește.

IORGU

Așa e, nu știe, dar . . . vorbește și . . . citește.

RADU (către Iorgu)

Mă prezentași pe mine, dar nu-mi spuseși numele Doamnei. . . .

IORGU

Doamna Mușat. . . .

RADU

Principesă ?

IORGU

Pe bunicul său îl chemă Gușat. . . . Numele acesta neavând tocmai o înfățișare gingașă, tatăl Doamnei Mușat, după ce adună o avere destul de însemnată, își schimbă numele în Mușat. . . . Fiică sa, neștiutoare a istoriei române, o cunoștea totuși încă destul de bine, spre a-și reaminti că Mușăteștii domniseră pe undeva în țară. . . . Astfel că, după ce divorță de Anastase Spiropol, crezù nemerit de a luà titlul de Principesă. . . . Umbra lui Alexandru cel Bun poate fi mândră de o așa coboritoare. . . .

RADU

Cum? Nevasta lui Spiropol? Dar am cunoscut-o pe vremuri....

IORGU

Vezi cum te schimbă un titlu....

RADU

Tot frumușică, tot plăcută.... Cam trecută, nu e vorbă....

MIHAI

Totuși... bine se ține....

RADU

Cu cine?

IORGU

Cu tine, dacă vrei....

PRINCIPESA (către Sanda)

Stând de vorbă cu d-ta, draga mea, uit că n'am strâns mâna mamei d-tale.... Mă duc s'o caut....

RADU

Vă însoțim....

(Principesa, Iorgu și Radu es)

SCENA X.

Sanda, Mihai.

SANDA

Îți mulțumesc încă odată, domnule Lavin, pentru darul ce l-ai făcut săracilor mei.... L-am împărțit eu însă-mi chiar astăzi între câți-va nenorociți cari te-au binecuvântat....

MIHAI

Ce bun ți-e sufletul!

SANDA

E atâta durere și sărăcie pe acest pământ, încât e de datoria celor mai fericiți și mai bogați de a da ceva din prisosul lor pentru a restabili cumpăna.

MIHAI

Dar îți veți primejdui sănătatea umblând tot mereu prin mahalale îndepărtate și prin niște case în care bântue adeseori boalele....

SANDA

Mie-mi place să împart ajutoarele în persoană, căci nimic nu mă mișcă mai mult decât vizitele pe la săraci și nenorociți.... Induioșarea inimei lor recunoscătoare, este cea mai adâncă, cea mai sănătoasă răsplată a binelui ce-l faci.

MIHAI

Călugărițele dela Notre Dame de Sion ți-au dat această inimă milostivă?

SANDA

Nu le vorbi de rău... Sărmanele! Ce bune au fost pentru mine!... Și cu toate acestea, Doamne, ce groază mă apucase când fu hotărîtă intrarea mea în pension!

MIHAI

Au trecut șapte ani de atunci!...

SANDA

Da, șapte ani!... Ce desperare mă cuprinsese!....

MIHAI

Doamna Radan ținea cu orice preț ca fiică-sa să fie crescută la Paris, și rezultatul nu poate decât să o bucure!...

SANDA

Nu vorbeai tot astfel pe atunci... Mă plângeai, cătai să mă mângâi... Dar fetele acelea cari cresc aci în țară sub ochii părinților pe lângă dâșii, fi-vor ele din acea pricină soții mai rele, mame mai puțin pătrunse de spiritul de jertfă?... Murise tata... mă iubise și-l iubeam din adâncul sufletului... fusesem mângâiată, răsfățată până atunci. Și deodată mă trezii departe de mama, de ai mei, de atmosfera caldă în care trăisem și crescusem, singură, singură de tot, între patru ziduri reci, în mijlocul unor străine. A! nu voi uită niciodată clipa în care 'mi dădă mama ultima sărutare, înainte de a se despărți de mine... Aș fi vrut să mă agăț de dansa, să-i strig: „mamă nu mă lăsă aci, ia-mă cu tine înapoi!“ Și cuvintele mi se opreau pe buze, căci simțisem că toate erau în zadar... Mama plecă și în timp de șapte ani d'abiă am mai văzut-o de trei ori... Străinele mi-au înțeles durerea și m'au iubit... Dar ce

s'ar fi ales de mine, dacă în acele momente, n'aş fi găsit la mama d-tale şi la d-ta acea simpatie caldă de care aveam atâta nevoie....

MIHAI

Maică-mea fusese prietenă bună cu tatăl d-tale, pe care îl stimă foarte mult. Simpatia ce ți-o arată erà deci firească. Cât timp a stat la Paris pentru studiile mele de drept, a avut să-ți dea dovada despre acest simțimânt....

SANDA

Mă cuprindeà o bucurie deosebită când eșeam Duminecile din pension.... Erați așa buni amândoi pentru mine.... Îți reamintești plimbările, excursiile noastre prin împrejurimile Parisului... și teatrul din când în când în „matinee“... apoi și ultima Duminică de eșire.... Trebuie să te întorci la București cu mama d-tale pe care nu erà să o mai revăd vre-o dată.... Rămâneam singură... îmi plângeà inima.... În Duminica aceea ne-am dus la Versailles....

MIHAI

Da... țin minte....

SANDA

Niciodată în acea atmosferă a trecutului pe care o respiri în camerile castelurilor și în aleele parcurilor, n'am simțit mai multă tăcere, mai multă jale, mai multă moarte....

MIHAI

Cuvânt cu cuvânt îmi vine în minte și convorbirea noastră din ziua aceea....

SANDA

Crede-mă... n'am deșteptat trecutul spre a ți-o reaminti....

MIHAI

Știu... dar mă bucur că ai făcut-o astăzi și că mi-ai dat astfel prilejul de a-ți vorbi cu inima deschisă... N'am decât o părere de rău... că mi-a lipsit tăria de caracter de a fi încercat-o mai curând... Ții minte?... mama în ziua aceea ne lăsase o clipă singuri... ne așezasem pe o bancă....

SANDA

O revăd încă... o bancă de piatră sub o boltă de frunze... in parcul Micului Trianon...

MIHAI

Lângă Templul Amurului... Ți cerusem să'mi fii într'o zi soție... Fusesse dorința părinților noștri... această dorință devenise și voința mea... Nu putusem trăi pe lângă d-ta, fără să fi fost răpit de farmecul și de fumusețea d-tale...

SANDA

Și ți-am răspuns, punându-mi mâna în a d-tale: „incredințatute-ai că nu e la mijloc o simplă pornire trecătoare? Cine știe dacă peste câți-va ani nu vei fi uitat pe mica prietenă de odinioară?” Față însă de stăruințele d-tale, am consimțit să-ți răspund: da, căci... te iubeam și eu... Dar n'aveam oare dreptate de a mă îndoi de adâncimea acestui simțimânt de dragoste, când din purtarea-ți de un timp încoace, din turburarea-ți de astăzi, mi se lămurește că cu temei ți pusesem iubirea la îndoială?... Și totuși nu'mi vine să cred... și aș voi să mă înșel... Dar astăzi, nu e așa?... nu'mi mai rămâne nici o nădejde? (Mihai tace) Să fie oare cu puțință?...

MIHAI

Iți cer ertare pentru durerea ce ți-o pricinuesc... Sufer și de suferința mea și de a d-tale... Da, comit o faptă nedemnă, urită... Eram sincer, ți-o jur, în momentul când îți ceream să'mi fi soție... A! cât am luptat în contra pornirei care mă împingea aiurea!... Ce vrei!... n'am izbutit... Plângi?... Dar nu eră oare mai cinstit de ă-ți spune adevărul, de vreme ce această căsătorie nu mai poate avea loc...

SANDA

Nu-ți cer cuvintele ce te-au îndemnat... le ghicesc... Iubești pe alta de sigur... Dacă o piedică de alt soi, o piedică trecătoare, de ar fi fost chiar de mai lungă durată, nu ți-ar fi lăsat puțința de a te ține îndată de făgăduială, te aș fi așteptat cu bucurie și încredere... Ți-aș fi dat astfel o dovadă mai mult despre iubirea adâncă ce ți-o păstram...

MIHAI

Imi dau acum seamă de grozăvia vinei mele...

SANDA

De ce ai zăbovit atât cu această mărturisire?

MIHAI

Imi veniă așa greu să ți-o fac!... Iartă-mă... Nădăduesc că viitorul te va răzbună de suferința ce ți-am pricinuit-o...

SANDA

Nu cer nimic viitorului... N'a fost prima mea durere, nu va fi nici cea din urmă...

SCENA XI.

Aceiași, Elena.

ELENA

Sando... are să înceapă cotilionul... Te caută D-nul Jomir....

SANDA

Mă duc... (Ese)

SCENA XII.

Mihai, Elena.

MIHAI (în momentul când Elena vrea să iasă din salon)

Eleno!

ELENA

Ce vrei?

MIHAI

O lămurire....

ELENA

Nu e aci locul, nici momentul....

MIHAI

Ce-mi pasă... vreau să mă ascuți.

ELENA

Vrei?... o poruncă deci?....

MIHAI

Nici o poruncă... este o rugămintă....

ELENA

Lumea poate să ne vază... să ne auză...

MIHAI

De când această teamă de lume? Nu erai așa prudentă mai înainte....

ELENA

Nu erai așa mâniat....

MIHAI

Ce vrei? Decât va timp, nu mai sunt stăpân pe mine... de o săptămână nu-ți mai știu de urmă... îmi petrec zilele, așteptându-te în căsuța noastră unde ne-am iubit așa des și așa mult, și stau nemișcat după fereastră cu ochii pironiți pe stradă, și pândesc or ce trăsură, or ce pas ce s'apropie... și gândurile cele mai nebune îmi frământă mereu mințile... și nu vii... și nu te văd.... În fiecare zi mă reped aci, și nu mă primești.... Îți scriu și nu mi răspunzi.... Ce însemnează aceasta, Eleno? ... Spune-mi...

ELENA

Am fost foarte ocupată săptămâna aceasta... vizitele... cusătoreasa... modista...

MIHAI

Le cunosc aceste scuze... sunt inceputurile sfârșiturilor de dragoste....

ELENA (după un timp)

Și... de ar fi?

MIHAI

Vrei să glumești, nu e așa? Vrei să mă faci să sufer mai mult... spre a vedea până unde poate să-mi meargă iubirea?

ELENA

Iubirea d-tale?... Ce mai înseamnă o iubire de doi ani?... doar ceva simpatie transformată în obicei...

MIHAI

Nu-ți e milă să vorbești în așa fel de dansa?...

ELENA

Eu, Mihai, te-am iubit mult, foarte mult, ... dar astăzi mă întreb, de așa încercă să te iubesc mai departe, dacă acest amor ar mai putea fi altceva decât nevoia de a mă înșelă pe mine însă-mi, spre a îndepărta cât mai mult ceasul perilor albi....

MIHAI

De așa fi sigur că, în clipa aceasta, spui adevărul, așa fi destul de ticălos spre a mă mulțumi și cu atât, și cu această schimonoseală de dragoste.... Căci, vezi, nu mă pot lipsi de tine... nu pot... nu pot.... De ai dispărea din viața mea, viața mi s'ar sfârși.... A! de ce m'ai iubit?... Nici nu mă gândeam la tine... tu m'ai căutat...

ELENA

Și mi faci muștrări pentru aceasta? Dar ceasurile delicioase pe cari le-am petrecut împreună nu sunt ele în stare să răscumpere tot răul ce ți-l fac astăzi, când îți cer să mă uiți?

MIHAI

Să te uit? Se poate, Eleno?... Dar pentru ce?...

ELENA

Pentru mai multe cuvinte... mai întâi veșnica d-tale neîncredere... gelozia d-tale brutală... și apoi... cel mai puternic cuvânt e fica mea. Readucând pe Sanda lângă mine, mi-am impus îndatoriri nouă. De aci înainte, nimic nu trebuie să dea Sandei impresia că n'ași fi demnă de respectul ce se datorează unei mame...

MIHAI

Îți închipui că față de această din urmă considerațiune neapărat justificată, pe care însă prudența noastră va și să o învingă, aș putea consimți eu la dureroasa jertfă ce-mi ceri?... Nu, nu, e în zadar...

ELENA

Ascultă, Mihai... Uită-mă... Ești tânăr... mai sunt și alte femei pe această lume... care te vor iubi mai bine decât mine, pe care le vei iubi...

(În momentul acesta, Sanda ese din stânga, trece prin fundul salonului. Auzind glasul lui Mihai, ea se oprește și, ascunsă prin plante și flori, ascultă îngrozită o parte din această scenă.)

MIHAI

Nu există pentru mine pe lumea aceasta decât o femeie, înțelegi?... tu... tu singură... În afară de tine, eu nu

vreau să știu de alta. Tu ai pus stăpânire pe mine, pe gândul meu, pe trupul meu... Te simt în vinele mele, în sângele meu, ... nu pot, nu pot fără tine. ... Nu pot fără privirea ta, fără glasul tău, fără mirsul îmbătător ce izvorăște din toată făptura ta, fără fiorul de patimă fierbinte ce mi-l dai ... fără buzele tale, fără arsura focului lor. ... Te iubesc ... te iubesc. ... (Mihai strânge în brațe pe Elena puțin amețită. ... Sanda îngrozită își ascunde capul între mâini, și ese, clătînându-se, cu un suspin îndată înăbușit.)

ELENA (revenindu-și în fire și îndepărtându-se de Mihai)

A! Lasă-mă ... lasă-mă. ... E nebunie ... nu vreau ... nu mai vreau ... trebuie să se sfârșească. ...

MIHAI

Să se sfârșească? ... Nu se poate, nu e așa? ... A! Îmi dau seamă că sunt de răs ... că sunt lipsit de or ce demnitate ... când mă agăț astfel de tine. ... Ce vrei? nu mă pot stăpâni. ... Nu simți că e viața mea toată în joc?

ELENA

Liniștește-te, Mihai. ... Vremea aduce cu sine uitarea. ... Crede-mă ... nu întunecă astfel sfârșitul nostru de dragoste. ... Să ne despărțim ca niște buni prieteni ... păs-trând unul despre altul dulcea amintire de a ne fi iubit mult, deslegând cu eleganță legătura noastră, eu fericită de a nu fi fost o piedică pentru viitorul d-tale, d-ta mulțumit că mi-ai redat libertatea, îndată ce ți-am cerut-o, și amândoi putându-ne bizui de acî înainte unul pe altul. ...

MIHAI

Nu mă mai iubești atunci?

ELENA (incet)

Nu te mai iubesc. ...

MIHAI

A! acum înțeleg tot... Trebuia să bănuiesc... Iubești pe altul?

ELENA

Nu iubesc pe nimeni...

MIHAI

Nu mai căută să mă înșeli... Iubești... cine știe pe cine... pe acest Radu Mărgineanu poate, căci așa ți-e felul... pui îndată stăpânire pe acei ce au trăit departe, pe acei ce nu cunosc nimic din viața d-tale...

ELENA

O!

MIHAI

De ce m'aș plânge la urma urmelor?... Mi-ai dat doi ani de dragoste... e de ajuns... nu e așa?... Nu prea ești așa darnică!... Doi ani!... Ai nevoie, se vede, de impresii nouă... și poate că eu nu ți le mai puteam da...

ELENA

Mihai!

MIHAI

Căci n'ai obiceiul să ceri unui om iubire... îi ceri plăcerea, simțirea brutală... Din brațele ce ți se par obosite ale unuia, treci în brațele altuia...

ELENA

Ești nebun!... Să-mi vorbești astfel... Intr'o clipă, să uiți tot ce ți-am dat cu sinceritate din inima, din viața mea... Nici atâta să nu simți că, îndată ce un om a fost amantul

unei femei care l-a iubit și nu l-a înșelat, el este îndatoratul ei pe viață, și că ea are dreptul să-i ceară și puțină simpatie și puțină recunoștință... Adio!...

MIHAI (cu lacrimi)

O! iartă-mă, Eleno!... Sunt ca nebun!... Nu plec!... nu pot fără tine!... Ascultă... ascultă cu luare aminte... De m'ai părăsi, sunt sigur că aș muri....

ELENA

Copilării!... Adio!...

MIHAI

Nu mă crezi?... Un ultim cuvânt atunci!... Te aștept în căsuța noastră încă trei zile dearândul... nemișcat... la orele noastre obișnuite.... Mai gândește-te... gândește-te bine.... Și nu uită cece ți spun.... De nu vii, de te aștept în zadar... de nu mai vrei să mă iubești... mă omor!... (Ese).

SCENA XIII.

Elena (singură)

ELENA (stă pe gânduri câtva timp)

Cum mă iubește, sărmanul copil!... (Repeșind ultimele cuvinte ale lui Mihai) „De nu mai vrei să mă iubești, mă omor!...“ Dând din umeri) A! vorbe!... (Ese).

Cortina.

ACTUL II.

UN SALON LA D-na RADAN

Ușă în fund. Două uși la stânga despărțite printr'un cămin de-asupra căruia stă o oglindă. O fereastră pe planul întâiu la dreapta. În colțul din dreapta, un mare divan acoperit cu covoare și blăni. O etajeră de-asupra divanului cu mici obiecte de artă. Tot la dreapta alături de fereastră un mic biurou. Scaune, jețuri. În mijlocul salonului o canapea și câteva jețuri în jurul unei mese. Decorațiunea acestui salon dă o impresie de deosebită eleganță și de mare intimitate.

SCENA I.

Elena, Ștefan.

ELENA

Spune... spune tot, Ștefane... Dă-mi toate amănuntele... A! e îngrozitor!..

ȘTEFAN

Când medicul sosi peste o oră, eră prea târziu... nenorocitul murise...

ELENA

O oră!.. De ce atâta zăbavă?... De ar fi venit mai curând, cine știe, l-ar fi putut scăpa... Nu era nimeni pe lângă Mihai?

ȘTEFAN

Nimeni.

Servitorii tui?..

ELENA

Nu s'a împuşcat la dânsul acasă...

ŞTEFAN

A!.. dar unde?

ELENA

Intr'o căsuţă dintr'o mahala depărtată... strada Vântului..

ŞTEFAN

Strada Vântului!.. A suferit mult?

ELENA

De loc; glonţul i-a pătruns în inimă.

ŞTEFAN

Sărmana inimă!.. Ştii bine că e o sinucidere?

ELENA

N'a rămas nici o îndoială...

ŞTEFAN

A lăsat scrisori?

ELENA

Una.

ŞTEFAN

Către cine?

ELENA

Către procuror. ȘTEFAN

Ce spune? ELENA

 ȘTEFAN
Că viața i-a devenit nesuferită...

 ELENA
Atâta tot?

 ȘTEFAN (puțin îngrijat)
Atâta.

 ELENA
Nici o altă cauză?

 ȘTEFAN (acelaș joc)
Nici una.

 ELENA
Și nu e vre-o altă scrisoare?

 ȘTEFAN (acelaș joc)
Nu.

 ELENA
Ești sigur?...

 ȘTEFAN (privind pe Elena drept în ochi)

Da... Dar ce rost au întrebările acestea?... Ce însemnează
turburarea D-tale? Ce se petrece?

ELENA

A! întâmplă-se ori ce!.. De ieri, de când am aflat această nenorocire, eu nu mai trăesc... Vreau... trebuie să-ți spun adevărul, să-mi scot din suflet greutatea ce apasă asupra-i... Dar fii milos, nu e așa?.. și nu mă blestemă...

ȘTEFAN

Dar ce e?

ELENA

Ei bine... Mihai s'a împușcat pentru o femeie... iată adevărul și femeia aceea... sunt eu...

ȘTEFAN

D-ta!

ELENA

Da! eu... care mi-am bătut joc de dragostea lui... care n'am bănuțit adâncimea ei... Vroiam să rup cu dânsul... A!.. îți cer iertare, Ștefane, că-ți vorbesc de toate acestea fără înconjur... fără cea mai mică rușine... că ți le spun tocmai D-tale... cel din urmă căruia s'ar fi convenit să le împărțesc... d-tale fratele sărmanului meu bărbat... Dar astăzi simt ceva în suflet care mă înăbușe... și nu mai pot... și vreau și trebuie să-mi deschid cui-va inima... și nu mai știu nici de demnitate, nici de rușine... căci în pieptu-mi nu e loc decât pentru o grozavă durere... Da, vroiam să rup această legătură... doi ani de când ținea... îl iubisem mult... căutasem în tot timpul cât a dăinuit dragostea noastră să o ascund cu grijă... Dar, știi cum e lumea... neavând altă treabă decât cea de a se amesteca în viața altuia, cu greu îi putea scăpa ceeace se petrecea între noi... M'am temut ca svonul să se lățească... Sanda sosise d'abiă de

câteva săptămâni, putea să afle, să prinză ceva, o vorbă, un gest, o mișcare... mi s'a părut nimerit ca să se sfârșească... Ș'apoi, spun drept, eram și eu obosită de dragostea lui... am încercat să-l conving... m'a amenințat că se omoară... Puteam eu să'mi închipui că aceste amenințări erau serioase?... Puteam eu să cred că cineva ar fi în stare să se omoare pentru mine?... Viața d'abiă prinsese a se deschide dinaintea lui... eră tânăr...

ȘTEFAN

Tocmai... trebuiă să te ferești de exaltarea tinereții...

ELENA

In loc de a mă plânge, mă invinovești!...

ȘTEFAN

Aș avea tot dreptul... căci nimic nu s'ar fi întâmplat, dacă ai fi știut să păstrezi respectul de D-ta însă-ți și de memoria soțului D-tale...

ELENA

Lasă că sunt destul de pedepsită!...

ȘTEFAN

Așa e!... Ce pedeapsă mai mare într'adevăr decât aceea de a avea pe suflet moartea unui om?... Dar de vreme ce răul e făcut, avem de azi înainte o datorie, aceea de a îngriji ca dintr'un rău să nu izvorască altul... Nu vreau ca Sanda să afle adevărul...

ELENA

De sigur... dar moartea lui Mihai o știe?

ȘTEFAN

I-am anunțat-o chiar eu adineaori... și m'a uimit impresia adâncă ce a făcut știrea asupra ei...

ELENA

Eră și firesc... Mihai fusese un prieten din copilărie...

SCENA II.

Aciași, un Servitor.

SERVITORUL

Principesa Mușat și Doamna Sinovici întrebă dacă conia primește... Am răspuns că-mi pare că ați eșit... Ce poruncește conia?

ELENA (cătref Ștefan)

Vin neapărat după știri... Au bănuir în tot deauna legătura mea cu Mihai... E greu să nu le primesc... Bănuiala s'ar preschimbă în siguranță... (cătref servitor) Să poftească!..

ȘTEFAN (oprind pe servitor)

Stai... Poftește pe Doamnele... Dar spune-le că conia a eșit... că nu va întârziă... și că eu sunt aici... (Servitorul ese) Ai putea să nu fii stăpână pe D-ta... Mai bine să le primesc eu... Aibi incredere... și nu uită un lucru: nepăsare și iar nepăsare... Și deocamdată nu-ți schimbă întru nimic traiul D-tale obișnuit...

(Elena ese)

SCENA III.

Ștefan, Principesa Mușat, Zoe Sinovici.

PRINCIPESA

Bună ziua, Domnule Radan... Elena nu e acasă?

ȘTEFAN

A eșit... dar nu cred să zăbovească... Ședeți, vă rog.

ZOE

Mulțumesc... (după un timp) Ce nenorocire, nu e așa?

PRINCIPESA

E grozav!

ȘTEFAN

Ce lucru?

ZOE

Cum? nu știi?... sinuciderea bietului Lavin...

ȘTEFAN (cu indiferență)

A! da!... într'adevăr... e dureros... (un timp)

PRINCIPESA

Și ce zice Elena?

ȘTEFAN

Elena?... Despre ce?...

PRINCIPESA

Despre această sinucidere ...

ȘTEFAN

Ce poate zice?... ca și D-voastră... că e... grozav...

PRINCIPESA

Venisem s'o îmbrățișăm în trecut...

ZOE

Da... ne-am întâlnit la poartă... Sunt momente în care prezența adevăratelor prietene se impune...

ȘTEFAN

Care prietene?

ZOE

Noi două...

ȘTEFAN

A!... așa e..

ZOE

Inchipuește-ți că nu știam cum să mă îmbrac.... Să pun o rochie neagră?... Era o nedibăcie și o indiscrețiune... Să vin cu o toaletă de fantezie?... Eră o nepăsare nepermisă... De aceea, vezi, am venit în negru cu „mauve“...

PRINCIPESA

Iar eu în „mauve“ cu negru...

ȘTEFAN

Pricepeți că pentru mine toaleta...

ZOE

Așà e... în privința toaletelor, nu poți cere bărbaților nimic...

ȘTEFAN

Decât să le plătească... (Un timp).

ZOE

Și nu se cunosc cauzele?

ȘTEFAN

Care cauze?

PRINCIPESA

Cauzele sinuciderii...

ȘTEFAN

Nu... Totuși...

ZOE

Ia, să vedem... suntem nerăbdătoare...

ȘTEFAN

Există o scrisoare...

PRINCIPESA ȘI ZOE (împreună)

Către cine?

ȘTEFAN

Către procuror...

ZOE (desamăgită)

A!... De sigur își arată într'insa motivele hotărîrii sale.

ȘTEFAN

Neapărat... Viața i-a devenit nesuferită...

PRINCIPESA

Asta e cu neputință!...

ȘTEFAN

O fi știut-o el mai bine decât d-ta...

ZOE

Dar pentru ce să-i fi fost viața nesuferită?...

ȘTEFAN

Cestiuni bănești... poate...

PRINCIPESA

Iși regulase afacerile;... nu mai avea datorii de loc...

ȘTEFAN

Apoi tocmai... nu putea trăi fără ele...

ZOE

Nu ești serios... trebuie să fi avut alt motiv...

ȘTEFAN

Ai neapărată nevoie de un alt motiv?...

PRINCIPESA

De sigur... De aci ne ducem la ceaiu la d-na Vereea;
n'am vroi, noi care suntem prietenele cele mai bune ale

Elenei, să nu putem da, eșind de aci, toate lămuririle ce ni s'ar cere...

ȘTEFAN

În asemenea cestiuni, este foarte greu de a preciza... De obicei în cazurile de sinucidere, când nu găsești o tălmăcire potrivită, te mulțumești și cu neurastenia... De altminteri, mai în totdeauna se și potrivește... Este și o explicare cuviincioasă care nu supără pe nimeni... doar pe doctorul care te căutase...

ZOE

Incurcături bănești... neurastenie... Mie toate acestea nu-mi vine să le cred... Vei spune ce vei vroi... eu nu-mi schimb ideea: căutați femeia...

ȘTEFAN

Știi că mă miră să te aud vorbind astfel?...

ZOE

De ce?

ȘTEFAN

Eram obișnuit să te văd căutând bărbatul...

ZOE

Ești din cale afară obraznic!...

ȘTEFAN

Vezi cum se înșală uneori omul!.. Eu care credeam că-ți fac plăcere!...

PRINCIPESA

Și Elena care nu se mai întoarce!.. Ea ne-ar fi spus de sigur ceva...

ȘTEFAN

Mai așteptați-o un moment... O fi zăbovit puțin la șosea...

ZOE ȘI PRINCIPESA (împreună)

La șosea!...

ȘTEFAN

Vă mirați?

ZOE

La șosea?... astăzi!

ȘTEFAN

Nu știam că plimbarea la șosea e oprită Sâmbăta...

PRINCIPESA

Nu e vorba de așa ceva... Dar când un om... un prieten... în sfârșit un mare prieten ca Mihai se omoară, îmi pare că ar fi cuviincios... O! nu!.. nu este cu putință atâta cinism!

ZOE

Sau atâta nepăsare!..

ȘTEFAN

Vă înșelați amândouă... Să admitem că ar fi fost prieteșug între dânsii... așa mare n'a putut fi... mie în orice

caz nu mi s'a părut... Cunoașteți pe Elena... o cunosc tot așa de bine ca și d-voastră... Iși are cusururile, dar are și însușiri bune... e o femeie de inimă... o fire simțitoare... Credeți oare că, de ar fi fost așa prieteșug între dânsa și Mihai, erà să arate această indiferență?...

PRINCIPESA

Se poate să ai dreptate...

ZOE

Atunci... să nu fie decât obișnuita și banala neurastenie?

PRINCIPESA

Sau încurcături bănești?

ȘTEFAN

Nu pot găsi altă explicare...

ZOE

O! atunci cestiunea nu mai prezintă nici un interes. Să ne schimbăm rochile, draga mea...

PRINCIPESA

Ar trebui să ne înțelegem... Ce o să spunem la d-na Vereea? Mie îmi place să fiu în totdeauna bine informată...

ZOE

Ne înțelegem noi pe drum... La revedere, domnule Radan... Îți mulțumesc pentru minunatele d-tale lămuriri...

PRINCIPESA

A! nu uită, te rog, să reamintești Elenei că mâine mergem la Operă împreună...

ZOE

Și că tot mâine ne întrunim la patru, aci la dânsa, pentru societatea de binefacere „Cârja“... La revedere... Ce păcat!... Neurastenia!...

(Principesa și Zoe es)

SCENA IV.

Ștefan, Elena.

ELENA (intrând)

Au plecat?...

ȘTEFAN

Da... te-am scăpat de ele... venise să-ți aducă condoleanțele lor și să afle câte ceva... și acum sunt aproape convinse că nu știi nimic despre cauzele sinuciderii, că această moarte te-a lăsat foarte rece și că deci n'a putut fi nici o legătură de dragoste între Mihai și d-ta... De vei merge mâine și la Operă, și de vei primi comitetul „Cârjei“, ele și lumea cu dânsese vor fi cu desăvârșire convinse.

ELENA

Să fiu nevoită în momentele de față să mă arăt peste tot locul unde se petrece?

ȘTEFAN

E de neaparată trebuință... de nu, ar vorbi îndată lumea, ar află poate și Sanda... și aceasta, ți-am mai spus-o, nu o vreau eu...

ELENA

N'am voe nici să plâng!...

ȘTEFAN

Plângi, de simți trebuința, dar în cea mai mare taină, pentru singura d-tale mângâiere... iar nu pentru ochii lumii, cum îți este poate gândul, spre a arăta tuturilor că poți fi iubită până la moarte... Vezi, Eleno, această nenorocită întâmplare îmi reamintește o împrejurare, tot așa dureroasă, care ar trebui să-ți fie pildă... Acum câțiva ani—o! e mult de atunci! — am fost față la o scenă din cale afară sguuitoare... Un prieten, cel mai bun pe care-l avusesem, trăia cu o doamnă... Nu-l bănuia și nu l'a bănuit nimeni vre-o dată... Eu singur cunoșteam această dragoste... cum și ce fel, e de prisos să ți-o spun... Se iubeau la nebunie... Intr'o zi la un ceaiu, mă aflu eu cu prietenul. O doamnă sosind și dânsa în vizită, fără inconjur, fără pregătire aduse o știre brutală: moartea neașteptată a femeii cu care prietenul meu trăia... Prietenul stătu neclintit pe scaun, fără o lacrimă, fără o emoțiune, fără o mișcare... Câteva cuvinte de regret ca toți cei de față, și nimic mai mult... Ei bine, clipa aceea fu grozavă... M-a mișcat adânc energia induișătoare a acestui nenorocit, dar am prețuit în deosebi prinosul tainic de adevărată iubire ce-l închină astfel amintirii sărmanei moarte pe care căutase odată mai mult să o ferească de orice atingere...

ELENA

Erà bărbat... și eu sunt femeie...

ȘTEFAN

Erà o ființă omenească care iubise în taină și care plângea tot așa..

ELENA

Dar bine, pe Mihai eu l-am ucis, eu!... e îngrozitor!..

ȘTEFAN

A! de ar putea această durere să-ți deschiză ochii!... De te-ar sili lovitura aceasta ca să duci de acum înainte un alt soi de viață!...

ELENA

Ce mai viață poate fi cu această amintire care mă va chinui neîncetat?

ȘTEFAN

O viață de datorie după o viață de petreceri.

ELENA

Și-ți închipui că ași putea să uit!

ȘTEFAN

Ai răscumpăra ceva din trecut și cu timpul ți-ai ușura astfel conștiința... Vrei să ai încredere în mine?

ELENA

Vreau... cum nu?... Nici odată, Ștefane, nu mi-ai vorbit d-ta ast-fel... Vreau să am încredere, am nevoie de o călăuză, de un sfătuitor... Mă simt așa părăsită... așa singură...

ȘTEFAN

Nu ești singură... Ai pe Sanda... Acolo e scăparea... și uitarea...

ELENA

Da!... înțeleg... am fost o mamă rea.

ȘTEFAN

Ai fost din acele mame care nasc, dar care n'au copii..

ELENA

Așa puțin să-mi fi văzut de fată?...

ȘTEFAN

Da... și-mi e chiar teamă, de ai vroi să recâștigi locul ce ți s'ar cuveni în inima ei, să nu fie prea târziu... Mie îmi pare fata puțin înstrăinată de noi..

ELENA

Astea sunt poate lucruri trecătoare... ultimele rămășițe ale vieții ce a dus-o până acum...

ȘTEFAN

La început, am pus și eu pe socoteala deprinderilor luate în pension felul ei de a se purta cu noi... dar de câteva

zile îmi dau seamă că răceala ei față de d-ta în deosebi crește din ce în ce mai mult...

ELENA (gânditoare)

Da... se poate... Dar, de ce?

ȘTEFAN

Nu știu... Aceasta este treaba mamei să o afle... apleacă-ți urechea de acum înainte pe inima ei... și ascultă-i dorințele și păsurile... Și adu-ți aminte de ceea ce-ți spusei: acolo e scăparea... și uitarea... (Ștefan se îndreaptă spre ușă).

ELENA

Pleci?

ȘTEFAN

Mă duc până acasă să caut socotelile de tutelă ale Sandei ca să i le predau odată... A! Eleno, dă-mi, te rog, și acele câteva hârtii pe care ți le-am încredințat mai deunăzi, căci tot din dosarul fetei fac parte...

ELENA

Vino să ți le dau...

(Es amândoi)

SCENA V.

Un Servitor și apoi Sanda

(Scena rămâne goală câteva clipe. Un servitor intră cu scrisori și ziare. În momentul când le așează pe masă, intră Sanda)

SANDA

E ceva pentru mine?

SERVITORUL

Da, Domnișoară, o scrisoare.

SANDA (luând scrisoarea)

Mulțumesc.

(Servitorul ese)

SCENA VI.

SANDA (singură)

(A început să citească încet scrisoarea. Pe la sfârșitul scrisorii citește cu glas tare.)

„Vorbim adeseori despre D-ta, dragă Sando... Atâția ani „petrecuți împreună au creat între noi niște legături ce nu „se vor rupe decât cu greu. Suntem încă nemângâiate de „plecarea D-tale. Dacă cumva n'ai găsi pe acolo nici mul- „țumire sufletească, nici atmosfera aceea curată și senină „pe care Dumnezeu o răspândește cu atâta dărnicie prin li- „niștilele și sfintele sale lăcașuri, nici dragostea fierbinte cu „care știe să invăluie ființele ce îi sunt scumpe, nu uită zidurile „în care atâta timp ai trăit, nu uită că sunt printre noi inimi „care au pătruns pe a D-tale și care sunt în totdeauna gata „să-ți aducă mângâiere și alinare“.

Te sărut cu iubire adâncă

Maica Anna

(Tocmai când Sanda sfârșește cu citirea scrisorii, intră și Elena)

SCENA VII.

Sanda, Elena, apoi Ștefan.

ELENA

Ai primit o scrisoare?

SANDA

Da.

ELENA

De unde?

SANDA

Dela Notre Dame de Sion.

ELENA

Dela o călugăriță?

SANDA

Da.

ELENA

Știi că aș putea deveni geloasă pe dânsule...
...

SANDA

Am petrecut atâția ani de zile în mijlocul lor...
...

ELENA

Aș avea totuși dreptul să mă plâng, căci ele 'mi răpesc
din dragostea ce mi s'ar cuveni întreagă mie...
...

SANDA

Le datoresc în orice caz recunoștință...

ELENA

Recunoștință le datoresc și eu... Sunt într'adevăr foarte mândră de tine, Sando... Toată lumea te laudă...

Mă mir.

SANDA

Pentru ce?

ELENA

SANDA

Pentru că-mi pare că nu mă prea potrivesc cu lumea pe care o primești... Sunt tăcută, sfoasă, puțin sălbatică chiar, nedeprinsă cu această atmosferă de vecinică petrecere...

ELENA

Te vei deprinde încetul cu încetul.

Nu cred.

SANDA

ELENA

Dacă este lucru hotărât de mai înainte, nu mai am ce zice.

SANDA

De loc, dar așa mi-e firea și n'o pot schimba.

ELENA

Bine că mi-o spuseși... De acum înainte, de vrei, vom duce o altă viață... mai liniștită...

SANDA

Nu-ți cer nimic.

ELENA

Eu care credeam, după atâția ani petrecuți în pension... Vroiam ca să ți înveselesc viața... Vezi, cum te poți înșelă uneori? Dar, ești și tu puțin vinovată...

SANDA

Vinovată eu? De ce?

ELENA

Apoi cum vrei să-ți știi ideile, gusturile... Semenii așa puțin cu fetița de odinioară... Ce veselă erai pe atunci!.. Ce sburdalnică!... Azi nu mai cunosc nimic din inima ta... Nici tu, nu te încrezi în mine... așa că sunt oarecum nevoită să ghicesc... Nu pot afla dacă ceva îți face sau nu plăcere, dacă ești sau nu fericită...

SANDA

Nu cred să mă fi plâns vreodată.

ELENA

De te plîngeai, spun drept, mă bucuram... Cel puțin îți aflam mahnirea... și așa fi căutat să te mângâiu...

SANDA

N'am nevoie de mângâiere.

ELENA

Vezi?... Când caut să mă apropiu de tine, tu mă și îndepărtezi... Eu care nădăjduiam să pot găsi în tine o tovarășă, care să-mi împărtășească toate gândurile, toate speranțele, toate neșazurile ei... și căreia să-i deschid inima

la rândul meu... fără sfială, cu o desăvârșită încredere... Când colo, simt din partea ta o răceală pe care nu o înțeleg și care mă măhnește...

SANDA

Te înșeli...

ELENA

În orice caz, eu vreau să-mi am conștiința împăcată... De astăzi voi căuta să-mi recâștig locul în inima ta, să trăiesc numai pentru tine... Mă vei socoti ca cea mai bună a ta prietenă... îmi vei arăta toate păsurile tale, nu e așa. Ia, spune-mi... n'ai vreo grijă, vre-un necaz?..

SANDA

Nici unu.

ELENA

Te văd măhnită... Ce ai? Vei fi iubind poate pe cineva?..

SANDA

Nu iubesc pe nimeni.

ELENA

Ce rău îmi pare!... Ce fericită aș fi fost de fericirea ta!.. Atunci se vede că ai greutăți cu societatea de binefacere pe care voiești să o înființezi... Știi că ai avut o idee foarte bună cu creșterea copiilor părăsiți. Eu mă pricep minunat în asemenea cestiuni... Sunt gata să-ți dau o mână de ajutor...

SANDA

Îți mulțumesc...

ELENA

Nu vrei? De am fi două, ar merge de sigur mai bine... Nu?... Fie!... Vrei să ai meritul de a învinge tu singură toate greutățile... N'am ce zice... (după un timp)... A! ș'apoi, nu e așa, vom renunța la petreceri... Primiri, ceaiuri, baliuri, de loc sau mai de loc... căci nu trebuie să-mi ceri prea multe de odată... Am nevoie de ceva timp ca să mă obișnuiesc... A! bine că-mi adusei aminte... Știi că mâine mergem la Operă cu Principesa Mușat...

SANDA

Mergem mâine la Operă?

ELENA

Da... este prima reprezentație a Operei Italiene... Am o lojă și am poftit încă de mult pe Principesa Mușat.

SANDA

Nu putem merge...

ELENA

De ce?

SANDA

Fiindcă mâine este înmormântarea lui Mihai.

ELENA

Ce are a face? Nu ne este rudă.

SANDA

Este ceva mai mult.

Ce să fie ?

ELENA (puțin turburată)

SANDA

Legături... de simpatie... Eră fiul uneia din cele mai bune prietene de odinioară ale tatei... fiul unei femei care ani de zile s'a purtat ca o mamă cu mine...

ELENA

Neapărat... dar nu e un cuvânt...

SANDA (cu insistență)

Nu putem merge...

(Ștefan a intrat chiar în clipa aceea, și auzind explicația dintre mamă și fată, se oprește în fundul scenei.)

ELENA

De nu vrei tu să mergi, rămâi acasă; dar eu nu pot lipsi... După ce am poftit pe cineva în lojă, să nu mă duc, ar fi o necuviință.

SANDA

Ar fi neertat dacă D-ta te-ai duce...

ELENA

Motivele tale nu se pot lua în seamă... Vei fi având altele...

SANDA (în momentul când eră să izbucnească, se oprește)

Nu... n'am altele...

ELENA

Atunci... e de prisos.

SANDA (privind pe Elena drept în ochi)

Nu... mamă... nu trebuie să te duci... nu te vei duce...

SCENA VIII.

Aceleași, Ștefan.

ȘTEFAN (voind să intrerupă convorbirea)

Iată-ți socotelile, Sando, și actele de proprietate... Cercetează-le; vei vedea că sunt toate în regulă... (Către Elena) Lasă-ne puțin, Eleno, căci am să-i dau și câteva lămuriri, ce nu te-ar interesa. Așteaptă-mă însă, căci mai avem de vorbit.

ELENA

Te aștept (Ese puțin gânditoare).

SCENA IX.

Sanda, Ștefan.

ȘTEFAN

Fără să vreau, am prins câteva crâmpee din sfârșitul convorbirii voastre... Ai fost cam aspră cu maică-ta, Sando... Te cunosc îndestul pentru a fi încredințat că numai dintr'o simplă cestiune de etichetă, nu te-ai fi turburat tu astfel... Vei fi având alte cuvinte de supărare...

SANDA

Lasă-mă, unchiule...

ȘTEFAN

Știi cât te iubesc... Te poți încrede în mine. Ași voi să risipesc orice nor care ar întuneca seninătatea vieții ce o veți duce împreună de aici înainte, tu și cu Elena... Eu îți înțeleg oarecum mâhnirea. Ai eșit de curând dintr'un mediu de o rigiditate deosebită... și de aceea te-au izbit și ți-au displăcut poate unele apucături ce le vei fi observat la mama ta... prea multă sburdălnicie... prea mare plecare pentru niște plăceri, care nu se mai potrivesc cu vârsta sa... prea multă tinerețe... Ce vrei? neavându-te pe lângă dânsa, a cam uitat să îmbătrânească... Așa e că ți-am ghicit gândul?

SANDA

Lasă-mă... lasă-mă...

ȘTEFAN

Sau poate că-ți displace lumea care te inconjoară... o lume cam ușuratică, de care fug și eu, dar din care, de-ai întâlni un bărbat de treabă, ai putea eși; și ai vedeà atunci că sunt alt unde-va și familii ce sunt pilde de vrednicie, de demnitate și de cinste...

SANDA

Parcă la măritiș îmi este gândul!...

ȘTEFAN

Dar atunci ce ai?... Nu-ți dai seama că refuzul tău de a vorbi e mai grav decât orice ai spune... Nu ți fie teamă...

deschide-ți inima, Sando... De ai nevoie de mângâiere, nu te îndoii o clipă de dragostea mea... Vino aici lângă mine... aproape, mai aproape... și spune-ți păsul...

SANDA (care s'a apropiat de Ștefan, și cu adâncă emoție)

Dar nu pot... Ce chin, Doamne!

ȘTEFAN

Spune... spune...

SANDA (după multă gândire)

Vrei cu orice preț?... Ei bine... fie!... (după un timp) Știi, unchiule, cum îmi închipuiam eu o mamă!... o ființă dulce, bună, care te mângâie, te păzește, te apără, pe care o simți totdeauna pe lângă tine, chiar când e departe, o ființă care îți umple gândul, inima, pe care o pui sus, sus de tot, pe care o respecti, o cinstești, înaintea căreia te închini ca în fața unei icoane... Așa mamă aș fi dorit să am... și așa mamă din nenorocire nu mai pot avea...

ȘTEFAN

De ce?

SANDA (cu emoție)

Când am plecat din țară, acum șapte ani, câteva zile după moartea tatei, duceam cu mine, copilă cum eram, înțipărită în adâncul meu, amintirea jalei răspândită aci... Printr'o ultimă privire, îmi umplusem ochii cu tot ce mai plutea prin casă din sufletul aceluia ce se dusese... Și astfel am pornit la drum... A! Doamne! știu că durerea nu poate fi veșnică... Dar totuși... Când m'am întors aci, parcă toate se schimbaseră... și mama și casa și lumea... nu-mi mai vorbeai nimic, nici nimeni de tata... chiar locul lui era luat de un alt...

ȘTEFAN

Nu e adevărat...

SANDA

Nu-mi pot închipui că ai vrea să fii complicele mamei.

ȘTEFAN

Sando!

SANDA

Vezi... parcă numai tăgăduiești... De altminteri, ar fi și de prisos... Am văzut, înțelegi, am văzut... A! de ce nu poți, scoțându-ți ochii, să ți ștergi dintr'odată din minte, dimpreună cu unele vedenii și amintirea lor... În brațele lui... ea, mama!... Ce grozăvie!...

ȘTEFAN

Sărmana mea copilă!...

SANDA

Cum de n'am murit pe loc în acea clipă, nu pot încă înțelege... Firea omenească găsește uneori în sine o energie parcă sălbatică... Eră tocmai în seara balului... Lovitura ce mă doborise mi-a lăsat totuși puterea — m'ai văzut — de a jucă mai departe; am condus chiar cotilionul... și ochii trebuiau să-mi răză, când îmi plângea inima... Dar încordarea fusese prea mare... n'am putut astăzi să mă mai stăpânesc... După atâtă durere, să mai aflu și moartea nenorocitului, sărmanului Mihai... datorită ei de sigur... să-i mai văd și nepăsarea și cum, cu surâsul pe buze, se găteă de teatru... a! atunci s'a produs în mine o revoltă... toată voința mea de a mă stăpâni mai de-

parte mi s'a stins într'o clipă... și mi-a scăpat acea mișcare, acele câteva vorbe pe care le-ai prins adineaori... mi-au scăpat și mărturisirile ce ți le-am făcut acum, și după care plâng ca după ceva ce piere în mine din cinstea și din mândria mea...

ȘTEFAN

Nu-mi dă în gând să iau apărarea mamei tale... Pur-tarea ei nu se apără... Dar ești nedreaptă cu dânsa, când îi faci o vină din nepăsare... A suferit și suferă... Dar ceeace ți s'a părut nepăsare, nu eră decât dorința de a ascunde lumii această legătură, spre a nu ajunge svonul până la urechile tale... Da, maică-ta a comis o greșeală de cea mai mare gravitate — a! Doamne! numai de n'ar află că îi știi păcatul! — dar azi vrea să-și ispășească vina... Ești bună și milostivă... Ajută-i și tu... și iartă.

SANDA

La ce ar folosi iertare... fără uitare...

ȘTEFAN

Vei uita... Iubirea unei mame alină multe dureri.

SANDA

Târzie iubire!

ȘTEFAN

Sunt și eu aci... Amândoi împreună vom izbuti poate... nu zic îndată, dar cu timpul... să-ți vindecăm rana...

SANDA

Sunt foarte mișcată de cuvintele d-tale, unchiule... Dar am avut prilejul de a vedeă, în așa scurt timp, atâtea lucruri urite, în cât am nevoie de un alt soi de mângâieri...

ȘTEFAN

De care mângâieri?

SANDA

De acelea ce mi le va da credința în Dumnezeu...

ȘTEFAN

A! așa e... îți uitasem evlavia. Cu atât mai bine pentru tine... Religia învață resemnarea...

SANDA

Nu râde de cele sfinte...

ȘTEFAN

Nu râd... Dar, ce vrei?... eu și fără de religie sunt resemnat.

SANDA

Ai suferit și d-ta?

ȘTEFAN

Și mult încă, o știi...

SANDA

Fericirile cerești îți vor răsplăti durerile pământești...

ȘTEFAN

Nu știu cu ce mă voi înfrupta din fericirile cerești... Nu le cunosc și nu le cunoaște nimeni... dar știu că am avut partea mea pe lumea aceasta din amarurile ei... De-ți vorbesc astfel, crede-mă, nu o fac cu gândul de a mă

atinge de convingerile tale... Apăr pe ale mele, și atâta tot... Aveam și eu odinioară o credință... ca și tine... o credință adâncă, curată, în care nu intră nici un soi de temere sau de socoteală... Și sunt un om cinstit... și n'am pizmuit și n'am prigonit pe nimeni... și am făcut în juru-mi tot binele ce am putut... și totuși am fost lovit — și cu ce cruzime încă! — Din ziua aceea mi-am pierdut credința într'un Dumnezeu de bunătate și de dreptate...

SANDA

Nenorocirea trebuie să-ți întărească credința... De ți-ai pierdut-o, este că nu prinsese rădăcini adânci, este că învățămintele religiei D-tale nu coprindeau acea parte de adevăr care luminează, convinge și mângâie...

ȘTEFAN

Religia mea?... Parcă n'ar fi și a ta?

SANDA (după oare care ezitare)

Nu mai este a mea...

ȘTEFAN

Ce?... Te-ai lepădat de lege?... Tu?

SANDA

Eu... da...

ȘTEFAN

Tu catolică?

SANDA

Da, catolică... Ș'apoi?

A ! nelegiuitele !

ȘTEFAN

Unchiule !

SANDA

ȘTEFAN

Ți-ai schimbat credința ? ... Ce rușine ! ... Și pentru ce ? ... Așezat-ai față în față cele două credințe ca să pătrunzi partea lor de minciună și de adevăr ? ... Au pus stăpânire pe mintea ta ... și ți-au schingiuit-o.

SANDA

Prin convingere, iar nu prin constrângere mi s'a prefăcut credința ...

ȘTEFAN

Cunosc convingerile acelea ... Și nu te-ai împotrivit ? ... Și nu ți-ai dat socoteală că, păstrându-ți legea, nu apărâi numai o dogmă, ci mai cu seamă o moștenire mare ?

SANDA

Dar ce te supără pe D-ta că sunt catolică, protestantă sau ortodoxă, dacă D-ta numai crezi ?

ȘTEFAN (cu multă simplitate)

Imi lipsește credința ... da ... Oameni însă ca mine care nu cred, dar care lasă nesupărați pe ceilalți să creadă, sunt neprimejdioși ... Ființe ca tine care își părăsesc altarul pentru a lupta din înălțimea altuia, sunt vrăjmași periculoși ... Imi lipsește credința ... da ... De altminteri, nu discut aci nici dogmă, nici ceremonial, nici erezuri ... Dar

am o religie. . aceea a trecutului... Ei bine, legea noastră ortodoxă e legată de trecutul țării... și de înfățișarea ei, cum sunt legate și câmpiile noastre întinse cu zărilor lor fără sfârșit... și lumina noastră dulce și argintie... și clima noastră cu salturile ei neașteptate... și graiul nostru cel desmierdător... și granițele noastre cele scumpe... Legea noastră este ceva care ne închiagă... printr'insa e ferecată țara... Dar mai însemnează legea noastră încă ceva... Este ca un fel de talisman ce ne-a apărât în decursul veacurilor; este ca un soi de moaște, vrednice de cinste... căci, prinevangheliile mucegăite, prin tămâia altarurilor, noi prindem, ca dintr'o adiere a trecutului, ceva din sufletul morților noștri, ceva din grijile, din frământările, din fericirile lor, ceva din opintirile, din bărbăția lor... de vreme ce prin acea lege și pentru dânsa au luptat și într'insa au adormit.

SANDA

Cum vrei să le înțeleg toate acestea?... trebuie să trăești aci ca să simți astfel... Și mama m'a îndepărtat și de dânsa și de țară...

ȘTEFAN

Știe maică-ta că ți-ai schimbat credința?

SANDA

Nu știe.

(Ștefan sună; un servitor intră).

SCENA X.

Acciași, un Servitor.

ȘTEFAN

Poftește pe conia...

Conița a eșit... SERVITORUL

Când? ȘTEFAN

Chiar acum. SERVITORUL

Nu știi unde s'a dus?... ȘTEFAN

SERVITORUL

A eșit pe jos... N'a vrut să pue caii la trăsură... Erà așa îmbrobodită încât de nu știam că e conița, n'aș fi recunoscut-o... și cu toate că erà întuneric, am văzut-o intrând în față la florar și eșind după câțva timp cu flori în mână...

Bine... ȘTEFAN
(Servitorul ese).

SCENA XI.

Sanda, Ștefan.

SANDA (plângând cu hohote)

Flori! flori pentru Mihai... Mihai... Mihai...

ȘTEFAN (privește pe Sanda, și, înțelegând totul, s'apropie de dansa)

Il iubiai!...

(Sanda se lasă plângând în brațele lui Ștefan).

Cortina

ACTUL III (1).

Acelaş decor ca la actul II.

SCENA I.

*Elena, Principesa Muşat, Florica Buhuş, Radu,
Iorgu, Dinu.*

(Principesa Muşat stă aşezată la masa din mijlocul salonului, cu hârtii şi socoteli dinaintea ei. Elena cu Radu pe divan. La stânga, Florica şi Iorgu.)

PRINCIPESA

Puţină tăcere, vă rog... N'am sfârşit încă.

ELENA

Tăcere, vă rog. Să ascultăm pe Doamna Prezidentă.

PRINCIPESA

Trebuie să luăm chiar azi o hotărîre... V'am arătat socotelile... aţi văzut că nu prea avem bani în casă, şi ştiţi că se apropie sărbătorile şi că săracii noştri au nevoie de lemne şi de îmbrăcăminte... Să organizăm deci ceva... Ce aţi zice de un bal?

(1) V. *Conv. Lit.* No. 3 şi 4 a. c.

FLORICA

Nu e încă timpul balurilor.

DINU

Dar o serbare de noapte la Cismigiu... pe gheață?

IORGU

Prea e frig...

FLORICA

Ș'apoi e și primejdios... Vă aduceți aminte că acum doi ani, tot după o așa serbare unde răcise, a murit sărmana Adina Moreni...

PRINCIPESA

De vreme ce vorbim de această nenorocire, ia spune-ți'mi, vă rog, dacă a fost cine-va astăzi la înmormântarea bietului Lavin...

IORGU

Eu am fost...

PRINCIPESA

Eră mare jale, de sigur?...

IORGU

Nu știu.

PRINCIPESA

Cum nu știi?

IORGU

Eram prea ocupat... luam note pentru cronica mea „high life“.

ELENA (întrerupând convorbirea)

Ce ați zice de un bazar cu obiecte de artă de vânzare... și cu tombolă?...

FLORICA

A mai fost unu acum un an... Și apoi tombola!!...

SCENA II.

Aceiași, Zoe Sinovici.

ZOE

Am zăbovit puțin... mă iertați... dar am o scuză... căci tot din cauza societății noastre am întârziat...

ELENA

Ai văzut pe deputatul nostru, pe d-l Filișteanu?

ZOE

Tocmai... vin dela Cameră...

PRINCIPESA

Ei bine?

ZOE

Măine proiectul vine în secții, și poimăine societatea „Cârja“ e declarată persoană morală.

ELENA

Minunat !

PRINCIPESA

Bravo!

ZOE (căt̄re Elena)

Sanda nu e aici?

ELENA

Nu prea e bine.

PRINCIPESA

Vă rog, lăsați convorbirile... Deci nici bal, nici serbare de noapte, nici vânzare... Apoi ce ne mai rămâne?

DINU

Ce ați zice de o reprezentație teatrală?

FLORICA

Nu e rea ideea...

ELENA

Da! Da! o reprezentație teatrală...

ZOE

Ne trebuie actori...

DINU

Se găsesc cât poftiți... Iată mai întâi Prezidenta noastră care are un talent deosebit...

PRINCIPESA

Eu nu mai joc... am trecut vârsta... Mi-am dat demisie de actriță, mi-am dat chiar și demisia de femeie...

IORGU

Demisia de temeie? De când asta?

PRINCIPESA

De când mi s'a părut că omagiile ce mi le oferă bărbații au devenit politicoase, în loc de a fi ca mai înainte obraznice...

ZOE

Ce păcat că nu poate jucă Doamna Slavian!... Iată un element prețios!...

DINU

Dar ce i s'a întâmplat?

ZOE

Ce? nu știți?... Divorțează.

ELENA

Ce spui?... Pentru ce?

IORGU

Când divorțează cine-va,conița mea, nu se întreabă nici odată pentru ce... se întreabă pentru cine...

ZOE

Să vă spun pentru cine?

PRINCIPESA, ELENA, FLORICA (împreună)

Da! da!... spune...

ZOE

Divorțează pentru fostul ei bărbat...

PRINCIPESA

Mă așteptam la ceva mai puțin banal...

RADU (cătore Elena)

Dar despre D-ta am auzit că ai un talent fermecător...

ELENA

O! fermecător... ș'apoi n'am mai jucat de mult... de vre-o doi ani...

DINU

Doamna Radan joacă minunat!...

PRINCIPESA

Să știi că fără D-ta nu se poate organiza o reprezentație teatrală.

ELENA

Dacă o doriți cu orice preț, eu sunt gata să vă dau concursul... Am găsit chiar un rol foarte drăguț într'o piesă la care de mult m'am gândit... și voi mai avea prilejul de a purta în acea piesă un costum de o fantezie extraordinară, și care mi-ar șede de minune...

ZOE

A! vroiți să vă mai dau o știre pe care am aflat-o chiar acum?... ghiciți!... S'a stricat logodna dintre Alexandru Mircescu și D-șoara Rascu...

FLORICA

De ce?

ZOE

Inchipuiți-vă... tocmai când se discută la ce anume biserică să se săvârșească căsătoria, iată că D-șoara Rascu cere ca să fie săvârșită și la catedrala catolică...

ELENA

Iși schimbase credința?... Ce infamie!..

ZOE

Părinții logodnicului s'au împotrivit... și de aci ruptură.

DINU

Foarte bine.

FLORICA

Ba, foarte rău. Ce, fiindcă și-a schimbat religia? Dar, D-voastră bărbații, în politică nu vă schimbați credințele? astăzi conservatori, mâine liberali?...

DINU

Ce are a face?

FLORICA

Are... Nu e așa, Domnule Bora?

IORGU

Doar atâta asemănare o fi existând că în cestiunile de politică ca și în cestiunile de biserică, slujba, slujba e totul...

PRINCIPESA

O! Doamne! dar sunt orele șase... și mă așteaptă cusutorea încă dela patru... Trebuie să vă las...

ELENA

Apoi, cum rămâne?... Nu s'a hotărît încă nimic.

PRINCIPESA

Ne-am înțeles asupra reprezentației teatrale, iar la o viitoare intrunire, poimăine dacă vroiți la mine, ne vom înțelege și asupra pieselor...

ELENA

Piese franțuzești, nu e așa?

PRINCIPESA, ZOE, FLORICA (împreună)

Bine înțeles, franțuzești, franțuzești...

ZOE

Mai întâiu, piese românești nu avem, nu există...

PRINCIPESA, ELENA, FLORICA (împreună)

Așa e, nu există, nu există...

ZOE

Ș'apoi, puținele piese românești care există, sunt de o vulgaritate!...

PRINCIPESA, ELENA, FLORICA (împreună)

Așa e... de o vulgaritate!...

IORGU (căt-re Radu)

Ai auzit? Doamne, câți din compatrioții noștri ar trebui naturalizați Români!

PRINCIPESA (căt-re Elena)

La revedere, draga mea... Vii, Florico?...

FLORICA

Iată-mă, Principesă.

IORGU (căt-re Radu)

Tu mai stai?

RADU

Mai stau puțin....

(Principesa, Florica și Dinu es, după ce și-au luat rămas bun dela ceilalți. Elena îi insoțește puțin).

ZOE (oprind pe Iorgu)

Domnule Bora, sunteți liber Sâmbătă? Mi-ați face o deosebită plăcere, dacă ați prânzi la mine....

IORGU

Să-mi văd carnetul.... Da, sunt liber și primesc cu deosebită mulțumire.... O masă mare?

ZOE

Fără pretenție.... câți-va prieteni și prietene.... A! mai am și pe secretarul Legațiunii Spaniole....

IORGU

Neapărat.

De ce: neapărat?

ZOE

IORGU

Fiindcă cumulează avantajul de a fi diplomat — o casă ce se respectă nu poate fără câte un diplomat — cu acel de a fi unul din curtezanii D-voastre.

Dar de loc...

ZOE

IORGU

Ce? vroiți să mă faceți să cred că vorbiți diplomație împreună?...

De ce nu?

ZOE

IORGU

Cel mult alianță... dublă alianță...

Pleci?

ELENA (cătore Zoe)

ZOE

Da... la revedere... poimâne la Principesa Mușat.

(Es Zoe și Iorgu)

SCENA III.

Elena, Radu.

RADU

Cum stăm pe ziua de azi?

ELENA

Cu ce?

RADU

Cu dragostea noastră....

ELENA

Ce? tot acolo ți-e gândul?

RADU

Mai mult ca or când....

ELENA

Ia, spune-mi, ești încăpățânat?

RADU

Nu prea....

ELENA

Atunci, de ți-aș spune să nu te mai gândești la mine
ce ai zice?

RADU

Poate că m'aș și lăsa de D-ta.

Așă ușor ?

ELENA

Am zis: poate....

RADU

ELENA

Ia, ascultă, Domnule Mărgineanu : ce ți-a venit să-mi faci curte?... Nu mai sunt tânără....

RADU

Ce mi-a venit?... Nu știu nici eu.... Să-ți spun drept.... la început nu m'a răpit nici farmecul, nici frumusețea D-tale... M'a răpit alt ceva.... Din ziua în care am intrat în casa D-tale, m'a amețit mai întâiu atmosfera ce mă înconjură, o atmosferă specială cum nu prea întâlнисem.... Toate lucrurile, tot ceea ce înfățișează găteala oare cum a acestei case erau, fie din întâmplare, fie mai mult cu socoteală, astfel potrivite și orânduite în cât deșteptau în mine impresii și simțiri deosebite.... Mă pătrunsese de odată ceva îmbătător.... Precum miroase în Lipscani a afaceri, la Capșa a trândăvie, așă la D-ta în casă miroase a dragoste....

ELENA

Știi că ai haz ?

RADU

Mă uitam în juru-mi.... Toate îmi vorbeau de dragoste, toate până și mobila, și lumina și plantele.... Scaunele, jețurile nu sunt așezate aci ca aiurea.... ele par'că își aleg locuri adăpostite și-și caută colțișoare prielnice convorbirilor dulci.... două câte două.... ca niște perechi ce simpatizează.... Lumina?... e dulce și tainică.... cu niște aere

de complice îngăduitoare... Plantele?... se înalță sus... tot mai sus... și-și lungesc și-și resfiră frunzele spre a păzi și ascunde...

ELENA

Ești poet!..

RADU

Da, da... miroase pe aci, în saloanele D-tale a dragoste.. Și oamenii neapărat sunt înrăuriți de toate cele ce îi înconjoară... Aci privirile nu sunt indiferente... în ochi nu ci-tești decâ dor sau patimă... Aci mâinile nu se întind ci se prind... Aci cuvintele nu se rostesc, ci se șoptesc... Aci rochile nu îmbracă trupurile, ci mai mult le desbracă... și toate, dar toate îți cântă a iubire... E delicios!..

ELENA (mișcată)

Ce frumos vorbești de dragoste!...

RADU

Și în mijlocul acestui decor, și în mijlocul acestei atmosfere, îmi era în de-ajuns ca să te zăresc numai, pentru ca să-mi și fii de îndată dragă...

ELENA

De nu mă întâlneai în această casă de ispită, poate că nu mă iubeai, nu e așa?....

RADU

Îți răspund fără înconjur: se prea poate...

ELENA

Iată o dragoste care ese în orice cas din făgaşul obişnuit...
Păcat că ne-am întâlnit tocmai acum.... E prea târziu...
N'aş mai vroi să iubesc....

RADU

De ce atunci îmi vorbeai mai deunăzi în așa chip în că
am și crezut că ești a mea. ...

ELENA

De atunci mi-am schimbat gândul... Nu mai vreau să
iubesc....

RADU

Vei iubi... de nu pe mine, pe un alt... căci acesta ți-a
fost și-ți va fi rostul vieții...

ELENA (gânditoare)

Nu... Sanda se poate mărită dintr'o zi într'alta... O
bunică nu mai iubește...

SCENA IV.

Aceiași, Ștefan.

ȘTEFAN

Ce aud? Să fie cu putință? A! mă iartă... te credeam
singură....

RADU

Mă duc.... Când voi avea plăcerea de a te revedea?

ELENA (surâzând)

Când? Atunci când te voi primi.

(Radu ese)

SCENA V.

Elena, Ștefan.

ELENA

Ce este? Ce se petrece?

ȘTEFAN

Am aflat dela Dinu Jomir că ai de gând să joci într'o piesă de teatru...

ELENA

Nu este încă nimic decis.... Și apoi unde ar fi răul?

ȘTEFAN

Bine, dar Sanda?... Nu-ți aduci aminte de ceea ce fusese hotărît?

ELENA

Sanda! tot mereu Sanda!

ȘTEFAN

Asta e strigătul unei mame?... Văd că, cu toate făgăduelile, te-a și recucerit viața acea ușoară fără de care

nu poți trăi... A fost de abia îngropat omul care din cauza D-tale s'a omorît și te și gândești la reprezentații teatrale... și nu vezi primejdia ce ne amenință...

ELENA

Ce primejdie?

ȘTEFAN

Încă de ieri seară, vroiam să-ți vorbesc... Dar eram așa de turburat, încât nu m'am putut până astăzi desmetici de lovitura primită...

ELENA

Dar ce este?

ȘTEFAN

Știi ce am aflat?... Sanda este catolică!...

ELENA

Nu se poate!

ȘTEFAN

Mi-a mărturisit-o ea însăși.

ELENA

Să-și schimbe legea, dânsa!

ȘTEFAN

Nu o prea învinovați, căci mai întreaga răspundere cade asupra D-tale.

ELENA

Asupra mea?

ȘTEFAN

De m'ai fi ascultat acum șapte ani, nimic din toate acestea nu s'ar fi întâmplat.

ELENA

Cunosc cântecul....

ȘTEFAN

De ai fi oprit pe Sanda aci, rămâneai stăpână pe inima ei... și dansa era să-ți mai fie și o pavază ce te-ar fi apărat în contra ispitelor... (Elena vrea să intrerupă pe Ștefan) Știu ce vrei să-mi spui... mi-ai spus-o în mai multe rânduri... că, tri-mișând pe fata în străinătate, nu te gândeai decât la binele ei... Nu e adevărat... Voi ai să fii mai liberă... voi ai să poți petrece mai în voie...

ELENA

Te înșeli...

ȘTEFAN

Nu mă înșel... De aș fi trăit tot mereu aci, în loc de a trăi la țară în atmosfera care-mi reamintează ființele scumpe ce perdusem, poate că aș fi împedicat multe... De unde să-mi închipui? Trebuie să deschid ochii din ziua în care am dat aci peste lumea în mijlocul căreia trăești...

ELENA

Ce ai de zis în contra ei?

ȘTEFAN

Imi aduc aminte ce eră pe aci, când trăia frate-meu... Intram cu atâta plăcere în această casă... nu întâlneam

decât oameni de treabă... Îți mărturisesc că dela o vreme nu mai dau pe aci decât cu o adâncă mâhnire.... și ți-o spun drept... chiar cu desgust... Eu 'l urăsc mediul acesta ușuratec și stricat ce te înconjoară, căci el e vinovat la urma urmelor de tot ceea ce se întâmplă... El e vinovat în mare parte dacă din femeia cinstită ce erai odinioară, ai ajuns ființa de astăzi...

ELENA

Mă faci să regret că ți-am vorbit eri cu atâta încredere... eu care așteptam dela D-ta un sprijin...

ȘTEFAN

Eram gata să ți-l dau... Credeam că, după cele întâmplate, ți-ai fi dat seamă de ticăloșia purtării D-tale... Două zile de abia au trecut dela această dramă și ți e gândul la petreceri... Așa lipsă de conștiință n'am mai întâlnit!...

ELENA

Ștefane!

ȘTEFAN

Te miră că-ți vorbesc astfel!...

ELENA

Mă mâhnești adânc!...

ȘTEFAN

N'am să te mai mâhnesc mult... Nu pot rămâne spectator nepăsător, și nici nu vreau să am aerul de a fi complice. De aceea în această casă nu mai vreau să mai calc, în această casă în care de altminteri n'aș mai găsi pe Sanda, singura ființă pentru care veneam pe aci...

ELENA

De ce-ți închipui că n'ai mai găsi-o?

ȘTEFAN

Fata a fost pe la mine astăzi dimineață... Eră foarte turburată... Venise să-mi mulțumească odată mai mult pentru toate dovezile de dragoste ce-i dădusem... Dar când s'a despărțit de mine, mi s'a părut că se desparte pentru totdeauna...

ELENA

Să plece?... Să ne părăsească?... Din ce cauză?... Ți-a spus ceva?...

ȘTEFAN

Nimic... dar am priceput... căci eu am citit până în adâncul inimii sale...

ELENA

Dar nu se poate!...

ȘTEFAN

Nu cred să mă înșel... A! ce bătrânețe ne-ai pregătit și D-tale și mie... Vei vedeà când vei înțelege... Pentru mine s'a dus și singura mângâiere ce-mi mai rămăsese... Perdusem o fată... credeam că am regăsit-o... o pierd pentru a doua oară...

ELENA

Nu, nu, nu se poate... Ar fi o nebunie!... Dar pentru ce să plece?... I-a scăpat o vorbă, care te-ar face să crezi?..

ȘTEFAN

Nici o vorbă.

ELENA

(Ingrijată, către sine însă-și) Să fie alt ceva?... (Dând din umeri) Nu e cu puțință... Nu sunt decât închipuiri de ale D-tale... De alminteri am să-i vorbesc... și dacă — ceace nu cred — a avut o clipă numai un așa gând, te pot încredința de mai înainte că voiu ști să i-l scot din minte.

(Elena sună)

ȘTEFAN

Ce vrei să faci?...

ELENA

Să mă explic cu dânsa.

ȘTEFAN

Încearcă și vei vedea...

ELENA

La revedere?...

ȘTEFAN

Nu cred... (Ese)

SCENA VI.

Elena, un Servitor.

SERVITORUL

Conița a sunat?

ELENA

Poftește pe Domnișoara Sanda.

SERVITORUL

Domnișoara a eșit.

ELENA

Imi pare că s'a întors... Ia vezi...

SERVITORUL

(Se îndreaptă spre ușa care dă în odaia Sandei, intră și ese după câte-va clipe)
Chiar acum s'a întors Domnișoara. Vine îndată. (Ese)

SCENA VII.

Elena, Sanda.

ELENA

Ai eșit?

SANDA

Da.

ELENA

Spusesem prietenelor mele că nu ești tocmai bine și că din acea pricină n'ai putut lua parte la ședința noastră... De te-o fi întâlnit cineva...

SANDA

Nu m'a întâlnit nimeni.

ELENA

Am să-ți vorbesc, Sando... Șezi, te rog... Adevărat să fie ceeace mi-a spus Ștefan?...

Ce ți-a spus?

SANDA

ELENA

Că te-ai făcut catolică...

SANDA

E adevărat.

ELENA

De când asta?

SANDA

De vre-o trei ani.

ELENA

Cine te-a pus?

SANDA

Eu singură...

ELENA

Tu singură? de bună voe?...

SANDA

Da.

ELENA

Nu te-au ademenit călugărițele?

SANDA

Ba da... e drept...

ELENA

Și-ți pare lucru firesc?...

SANDA

De ce nu?

ELENA

Găsești firesc ca, după ce te-am încredințat acestor femei pe cari mi le închipuiam și leale și cinstite, ele să caute să devie astfel stăpâne pe sufletul teu și pe inima ta încât...

SANDA

Dacă li s'a părut lor că judecata mea nu erà cea sănătoasă, n'aveau ele oare îndatorirea de a mi-o îndreptà?...

ELENA

Sunt lucruri de care nu e voe să te legi: e credința și familia... S'au legat de ele fără rușine și au căutat să-ți fure inima...

SANDA

E cel puțin o dovadă că au avut grijă de inima mea...

ELENA

A! înțeleg... și eu, nu e așa, nu am avut această grijă... Se vede că nu-ți mai aduci aminte de copilărie... Erai slabuță, plăpândă, bolnăvicioasă... de câte ori ai zăcut, te-am îngrijit cu tot sufletul... am stat nopți întregi, neclintită la căpătâiul tău... Dar astea toate nu însemnează nimic... Și patru-spre-zece ani de-a rândul, te-am ținut acì în casă pe lângă mine...

SANDA

M'a ținut tata...

ELENA

Te-am ținut amândoi.

SANDA

Și îndată ce tata a închis ochii, m'ai și îndepărtat... și cu ce grabă încă!... A! eu singură știu cât am suferit, cât am plâns atunci... Când aveam mai multă nevoie de mângâiere și de iubire. ai găsit firesc să mă încredințezi unor străine... Și au trecut apoi săptămânile, lunile, anii fără să te văd... fără să te pot îmbrățișa... Câte nopți, Doamne, n'am petrecut eu în suspine și plânsete... în odăița mea rece și tristă!... Și-mi ziceam tot mereu: va veni de Crăciun... va veni de Paște... va veni de vacanțe... și timpul trecea... și nu mai veneai... De trei ori... de trei ori te-am văzut în șapte ani... Eream cea mai părăsită din toate fețele... Și te miri că-mi sunt drage călugărițele?... dar aș fi o ingrată de m'aș purta altfel față de dănsle... Am găsit la ele ceea ce n'ai vrut să-mi dai: iubirea de care avea atâta nevoie inima mea pustiită... Ce? crezi că eu n'am suflet?... Dar nu ceream decât să te iubesc... N'ai vrut... Ce era să fac?... Călugărițele mi-au înțeles desnădăjduirea... și-au căutat să te înlocuiască...

ELENA

Și au reușit...

SANDA

Și le-am iubit pe ele, da; și în momentele de prea adâncă mâhnire, ele m'au învățat să slăvesc și să iubesc pe Dumnezeu... pe Dumnezeul lor bine înțeles... căci n'aveam altul pe acolo la care să mă închin... și nu eră nimeni pe lângă mine ca să-mi vorbească de Dumnezeul copilării mele.

ELENA

Mă invinuești de a te fi trimis la Notre Dame de Sion... dar nu mă gândeam decât la binele tău...

SANDA

Te invinuesc de a mă fi uitat acolo.

ELENA

Nu mai vroiai tu să te întorci... căci ai fost repede prinsă în mrejele lor, în mrejele acestor nelegiuite, călăii de conștiințe care n'au alt gând decât acel de a pândi și de a momi mințile slabe și inimile plăpânde...

SANDA

Călăii de conștiințe nu sunt acele ființe sfinte care n'au altă grijă decât binele și mântuirea omenirii...

ELENA

Călugărițele tale!... dar sunt niște bolnave cari nici nu se mai țin de omenire ...

SANDA

Ce? Crezi D ta oare că ele n'au ca și alții o inimă, un suflet, că n'au doruri, n'au năzuințe, n'au ideal?... Crezi oare că nu simt și ele nevoia de a iubi și de a fi iubite?... Credința lor însă este mai puternică decât toate celelalte simțiminte. Ele își jertfesc viața, și și-o jertfesc cu fericire, numai și numai spre a slăvi pe Dumnezeu, aducându-i prinos smerenie, sărăcie și castitate...

ELENA

Și tu îți inchipui că ele stau îngropate de vii în aceste morminte de hatârul lui Dumnezeu... Unele se închid acolo de necaz de dragoste; altele de rușine spre a ascunde un păcat și a-l ispăși; cele mai multe de nevoie spre a nu muri de foame; altele încă, cele mai de plâns, în urma acelei molipsiri fatale care izvorăște din obiceiul de a-și frământa neincetat creerii cu aceleași gânduri: Dumnezeu, sfinții, îngerii, iadul și dracii, dar mai toate — auzi tu? — închinându-se Dumnezeirii cu o patimă mai puțin mistică decât sensuală.

SANDA

Nu mă sili să uit respectul ce ți-l mai datorez... Nici un cuvânt mai mult, te rog, despre acele care mi-au fost până eri prietene și care de mâine încolo îmi vor fi tovarășe...

ELENA

Cum, tovarășe?

SANDA

Mă fac călugăriță.

ELENA

Călugăriță? tu?... Te desfid.

SANDA

Cine m'ar împedica?

ELENA

Eu, mama ta.

SANDA

Cu ce drept?

ELENA

Cu dreptul ce mi-l dă legea.

SANDA

Sunt majoară.

ELENA

Cu dreptul atunci ce mi l dă dragostca pentru tine...

SANDA

De mă mai iubești încă, nu-mi poți dori decât fericire, și fericirea mea acolo este, în mijlocul lor...

ELENA

Bine, dar eu, eu nu te am decât pe tine în lume!... Și ai fi în stare să te desparți de mine, fără nici o părere de rău... Nu... nu... nu se poate... Ele sunt niște străine, pe când eu, or cât de vinovată aș fi fost față de tine, eu te-am născut... eu îți sunt mamă... Fie-ți milă de mine... Da; imi dau seama că nu mi-am îndeplinit, cum s'ar fi cuvenit, îndatoririle mele de mamă... așa e... Dar nu uită că sunt și eu o ființă omenească,.. și astfel, supusă rătăcirii... Vezi, o mărturisesc... Iată-mi vina, marea mea vină... Dar astăzi, ți-am mai spus-o, nu doresc decât un lucru: să răscumpăr trecutul și să trăesc pentru tine și cu tine... Rămâii, Sando, rămâii aci... Ești tânără, frumoasă, bogată... Fericirea nu este acolo între patru ziduri reci... E aci... Intemeiază aci un cămin... o familie... Nimic nu poate să mulțumească mai mult pe Dumnezeu, izvor de viață, decât de a creă mai departe viață...

SANDA

A! înțeleg... vrei să mă mărit, nu e așa?... Par'că asta e singura fericire a vieții... Nu... nu... e în zadar... Nu mă voiu mărită!..

ELENA

Vei iubi tu odată...

SANDA

Nu voiu mai iubi...

ELENA

Ai iubit pe cineva? Tu?

SANDA

Da... eu...

ELENA

Și nu-l mai iubești?

SANDA

A murit.

ELENA

A murit?... Il cunoșteam?...

SANDA

Da... il cunoșteai... Mihai Lavin...

ELENA

Mihai!...

SANDA

Eu n'am uitat nici odată vorbele ce mi le-ai spus, când pentru prima oară ai venit să mă vezi la Paris... Intr'o

seară, nu-ți aduci aminte... ne întorceam dela Doamna Lavin; îmi vorbeai de fiul ei... îl lăudai... și-mi amintesc încă cuvintele ce mi le-ai zis atunci: „iată bărbatul pe care mă gândesc să ți-l dau“...

ELENA

Spusesem aceste cuvinte în treacăt... nu trebuia să le atribui vre-o însemnătate...

SANDA

Nu e voc să te joci cu inima unei copile...

ELENA

Bine, dar el nu te iubiă...

SANDA

Te înșeli... mă iubiă... Ne jurasem credință unul altuia... Și nu-mi așteptam decât întoarcerea în țară spre a-i deveni soție... Nu m'am întors mai curând în București pentru că aveam încredere într'insul și simțeam cât ți-ar fi fost nesuferită prezența mea... A fost o greșală, o mare greșală... De eram aci, nu s'ar fi întâmplat nenorocirea... nu s'ar fi sinucis... nu l'aș fi pierdut... din cauza D-tale...

ELENA

Din cauza mea?...

SANDA

Da... din cauza D-tale...

ELENA

Dar nu e adevărat... nu... nu... ți-o jur...

SANDA

Nu mai jură... am văzut... cu ochii mei... Da... v'am văzut... și v'am auzit... fără să vreau... în seara balului... A! Doamne! mi-e și rușine... Dar trebuia, trebuia cu orice preț să vorbesc... ca să-ți arăt pentru ce nu mai pot rămâne aci...

ELENA (după un timp)

Ei bine, da... este adevărat... La ce aș mai tăgădui... Sunt o ticăloasă... Nu caut nici o scuză... De altminteri, toate câte ți le-ași spune, nu mi-ar micșora vina... Sunt o mare vinovată... Cum aș putea ispăși păcatul acesta?

SANDA

Am să mă rog la Dumnezeu pentru D-ta...

ELENA

Vrei cu orice preț să pleci?

SANDA

După cuvintele schimbate între noi, nu mai am ce căuta pe lângă D-ta... Chiar acum mă duc la Notre Dame de Sion aci în București; voiu cere adăpost pentru o noapte, iar mâine plec la Paris... și apoi cine știe unde?...

ELENA

Să te pierd pentru totdeauna!... să nu te mai văd!...

SANDA

Te va mângâia poate gândul că de acum înainte îmi caut fericirea... Adio!...

ELENA

Sando!... Sando!... Rămâii!... rămâi!... Iartă-mă !...

SANDA

Te iert... de vreme ce mă duc acolo unde se uită toate...
Adio!... (Elena caută să se apropie de fiică-sa. Sanda ese repede.)

SCENA VIII.

Elena (singură) apoi servitorul

ELENA

Sando!... Sando!... (Se ia după Sanda. Trec câteva clipe numai; Elena apare iar pe pragul ușii, plângând. Stă cât-va timp gânditoare și par'că indurerată. Se repede spre fereastră pentru a se uită după fată. Se lasă apoi pe un scaun și iarăși plânge. Se mai liniștește și se ridică de pe scaun.) Singură!... singură!... (Tot înaintând cu lacrimi în ochi spre partea stângă a scenei, privirile ei întâlnesc din întâmplare oglinda. Elena se uită puțin într'insa, și-și așează părul... Apoi își îndreaptă iarăși privirile spre fereastră... și iar, cu mai mult interes de astă dată, spre oglindă... Își șterge ochii... coboară încet... stă cât-va timp pe gânduri... Ia de odată o hotărîre... merge spre biuro... se așează... se mai gândește puțin... apoi pe o hârtie de scrisoare scrie:) „Sunt nenorocită... vino“... (Sună; după aceea scrie adresa:) „D-sale D-lui Radu Mărgineanu“ (Servitorul intră. Elena mai ține câte-va clipe scrisoarea în mână, par'că ezitând... Apoi se întoarce spre servitor:) Du scrisoarea la adresa ei... (Elena rămâne gânditoare. Cortina cade încet).

AL. G. FLORESCU

FINE

